

Iz visoke politike

Novo begunsko jugoslovansko vlado v Kairu sestavlja že mesec dni — kdo? Dr. Ivan Šubašič, že leto dni eden poglobitvinih agitatorjev za Titove barabe v Ameriki. Do srede leta 1943., ko je njegova skupina — najbrž zaradi vnetega in složnega dela za narod — bila vržena iz tedanje jugoslovanske vlade, je bil dr. Šubašič med prvimi zagovorniki kralja Petra II., generala Mihajloviča in politike, ki jo je vodila kraljeva vlada. Ko je odletel od korita, je postal trgovski potnik za rdečo robo, ki je doma in v tujini prodaja jugoslovanska podružnica Kominterne — AVNOJ. Pomagal je Titu odstavljati kralja in vlado tako vneto, da si je zaslužil ponovno priznanje »Slovenskega poročevalca«, »Ljudske pravice« in drugih ušivskih glasil. Ko se mu je pred mesecem dni po mešetarjenju plutokratske politike odprlo upanje na bližnje — in najbrž tudi bolj polne — jasi, kakor so objubiljene in oddaljene Titove, je pohodil rdečo zvezdo, poljubil belega orla, zavrgel Tita in prisegel kralju, katerega je pred letom dni zavrgel. Skratka, izkazal se je pa tako značajnega, kakor more biti le bivši jugoslovanski politik...

Dr. Izidor Cankar, po milosti pokojnega dr. Korošca kraljevi jugoslovanski poslanik v Argentini in potem v Kanadi; mož, ki je zaradi denarja stopil iz katoliške Cerkve, pohodil duhovsko prisego ter se oženil, je pozimi 1944 — kakor poroča poleg drugih rdečih lističev tudi »Kmečki glas« — »svetu javil s posebnim sporočilom, da se ne more strinjati z izdajalsko politiko kairske vlade in zaradi tega odstopa.« Ostal je zvest samemu sebi ter prelomil še eno prisego, to pot dano kralju in bivši domovini, ker je zavohal, da bi se dalo pri Titu morda kaj več zaslužiti. Tudi on — milijonar po zaslugi svoje žene, minister po zaslugi voditelja katoliških Slovencev — je postal agent tistih, ki hočejo uničiti te katoliške Slovence — in mimogrede tudi slovenske milijonarje, kakor so dokazali z umorom njegovega lastnega svaka. Ko je dr. Šubašič iskal konjicev za svoje jasi, se je spomnil tudi dr. Cankarja. In mož je ostal še enkrat zvest samemu sebi: prelomil je komaj nekaj mesecev dni staro zvestobo Titu ter postal v svet novo izjavo, da je bil na plačno(?) informiran in da prekljuje tisto, s čimer je pozimi preklical ono, kar je bil do tedaj...

Tako eden in drugi in deseti; ne danes tako, jutri tako, temveč zmeraj tako — vse za narod in za »stvar«. Danes po geslu:

»Vsem objubil je korito, naj živi tovariš Titot«

Jutri pa:
»Smo zavohali denarje — kralja Petra Bog naj varje!«
In tako dalje na vekov veke! Samo na naš račun — ne!

Politika in resnica

Stara reč je, da »politiki« lažejo, pesniki pa govorijo resnico. In ker je to res povedo in v vseh časih, je res tudi na našem »osvobodilnem« ozemlju in v »narodno-osvobodilni« vojski.

Tam imajo dosti »politikov«, o katerih vrbici čivkajo, da so vedno lagali: Serbec, Marušič, Vavpetič, drugi tisti, in nazadnje, odkar so Kidričar naredili za politika, tudi on.

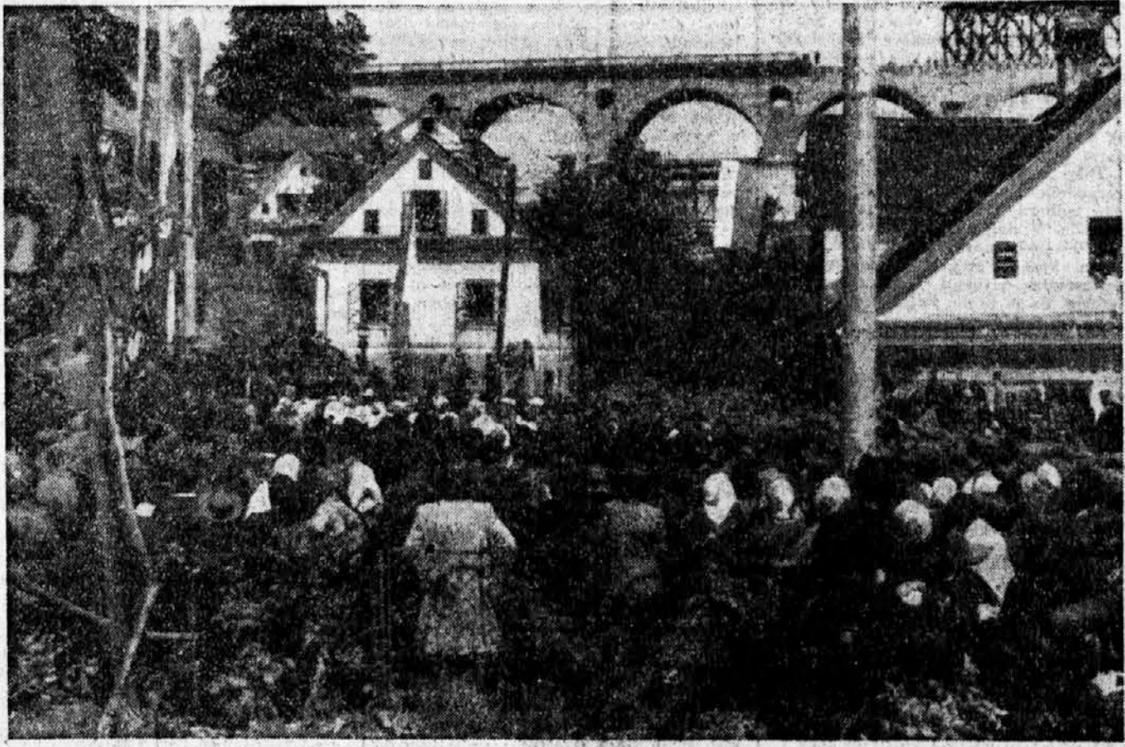
Imajo tudi nekaj pesnikov, ki med Slovenci niso imeli sreče, največ zaradi tega ne, ker so govorili resnico o sebi in svoji duhovni ter umetniški bornosti. Eden takih pesnikov je Tone Seliskar, ljubljene Josipa Vidmarja, odkar je ta v imenu čiste, netendenčne umetnosti postavil na svoj umetniški prapor rdečo tendenco. Kidrič in Seliskar sta stari resnico o politikih in pesnikih zanimivo potrdila.

Boris Kidrič namreč o »narodno-osvobodilni« vojski samozavestno trdi:

»V drugem razdobju tretjega leta OF se je narodno osvobodilna vojska Jugoslavije pod vodstvom svojega vrhovnega komandanta tudi na slovenskih tleh končno veljavno utrdila. Postala je sposobna uspešnih spopadov z nemškimi okupatorji... Med nemško ofenzivo 1943 smo sicer ponekod tudi izgubili orožje, toda tisto orožje, ki ga je med ofenzivo sovražne premoči najtežje ohranilo... smo ohranili...« (V brošuri »3. leto Osvobodilne fronte«, izdal IOOF 1944.)

Edini znani spopad, ki ga je ta »narodno osvobodilna regularna vojska« imela z nemško vojsko med svojim divjim begom v jeseni 1943, je, kakor vemo vsi, bil na Ilovi gori, a še v ta spopad so bili Kidričevi regularci prisiljeni. O tem edinem legendarnem dejanju rdeče vojske pa prča Tone Seliskar, pesnik resnice o lastni — tudi strankarski in vojaški bornosti — takole:

»Joi, gora smrti,
tod so čudežni vrti.
Ognjeno cvetje bruha iz tal,
nad nami črna dima val;
mimo nas jeklene čebele
so smrtonosne pesmi pele
in na orgljice je smrt igrala,
ognjene himne v oas vihrala...
Mi pa z obrazom v prst
smo se trgali iz naših vrst:
ta je vzkliknil kakor pijan
in je padel vznav zavrnen,
drugi je roke razprostil
in se je v prst zlomljen ozrl,
tretji je planil ko ptica v nebo
in se je zviska zgrudil v odprto zemljo.
Joi, gora smrti!
(Tone Seliskar, »Sovražnik«, izdal pro-

Das slowenische Volk manifestiert gegen den Kommunismus. — Slovensko ljudstvo manifestira proti komunizmu.

Bog, stan, narod!

V ponedeljek zvečer, 13. junija letos, je imela Delavska protikomunistična akcija proslavo polletnice protikomunističnega dela. Pri tej priliki je prezident pokrajinske uprave divizijski general Leon Rupnik imel na delavce naslednji nagovor:

Z veseljem sem sprejel Vaše vabilo, da se udeležim proslave polletnice delavske protikomunistične akcije.

V svojem in v imenu nemškega predstavnika gospoda podpolkovnika Bajeja se vam iskreno zahvaljujem za prijazno povabilo.

V teku te proslave ste mi dokazali, da nistem zastoj na slovensko delavstvo ponosen. Prepričali ste me, da moja želja, biti med Vami in biti z Vami v najožjih stikih, ni osnovana samo na simpatijah in čustvih, ki jih — sam delavsko-kmečkega porekla — gojim do naših kmetov in delavcev, ampak ima opravilo v dejstvih in uspehih, ki ste jih doprinesli v teh težkih časih preizkušnje Slovencev.

Kmetje in Vi, dragi delavci, ste živec naše domovine. Vi pa ste v teh dneh zmešnjav, zmede in zbežanosti brez oklevanja in odločno nastopili proti brezobzemu, protinacionalnemu, zločinskemu židovskemu boljševizmu kot enotna fronta in s tem odločili tudi o njegovi usodi. Zaradi Vas, ki Vas je hotel imeti za prvobornike revolucije, pa ste mu napovedali boj v sodelovanju z mojimi kmeti in z mojo borbeno in zvesto mladino; boljševizem pri nas že propada in bo tudi dokončno izginil.

Vaša odločitev in Vaše delo, pa je pomembno prav posebno zaradi tega, ker je poleg kmeta Vaš stan tisti, ki je na dogajanjih današnjih dni najbolj prizadet. Te borbe in te žrtve, ki jih je naš narod zaradi izdajalskega početja komunističnih plačencev svetovnega židovstva moral pretrpeti in dati, morajo v novi bodočnosti prinesiti plačilo našemu narodu, Vam pa popravno prestalih krivic in dostojno, na pravičnosti in upoštevanju temelječe življenje.

V rešitvi družabnih vprašanj na narodnostni podlagi je obsedena naša bodočnost.

Za to delo pa sta potrebna nesebičen napor in žrtvovanje vseh Slovencev kot enote.

Postavili ste si program: Bog, stan in narod!

Po tem programu ste s svojim delom dali svetel zgled vsem Slovincem. Kakor je Vaši borbi proti komunizmu postavljen cilj; vse za stan in narod, tako mora biti nam vsem skupen cilj; vse sile in vse žrtve za rešitev slovenskega naroda!

Vi, ki ste se poleg mojih kmetov prvi organizirali, ste pa tudi pokazali vsem, da naša rešitev ne sme temeljiti na strankarstvu, ampak na složnem sodelovanju vseh Slovencev kot enote. V tem ste zaradi mesta, ki ga v narodni skupnosti zavzimate, prepričljivo opozorilo onim, ki tega še do danes niso spoznali.

pagandni odsek XVIII. divizije NOV in POJ.)

Mi, ki smo idealisti, seveda rajši verjamejemo pesniku kakor pa plačencu prvaku OF, zlasti če oba govorita o istem: o »junaštvu« slovenske rdeče vojske. Skrbí nas le, kaj bo z nesrečnim pesnikom, če bo glede »uspehov« Kidričevih tolp govoril tako porazno resnico; če bo tako malo komunističen...

Po svojem delu lahko ob polletnici svojega nastopanja proti komunizmu pokazete že lepe uspehe. Osebnost se vam za to, za ker boste nekoč v narodni skupnosti zavzeli zavidanja vredno mesto, zahvaljujem in vam izrekam svoje iskreno priznanje.

Ginjen pa se vam, dragi moji delavci, ki ste eden izmed najpomembnejših stebrov, na katerih stoji moje delo za rešitev in bodočnost naroda in domovine, zahvaljujem za zaupanje, ki ste mi ga že od vsega začetka izrekli in mi sledili.

Kakor sem se doslej trudil, da vam — kakor vsemu mojemu ljubljenu narodu — s svojim delom koristim, tako bom v zaupanju v Boga in Njegovo priučnost nad slovenskim narodom opravljal svoje težke dolžnosti tudi v bodoče, da bo v novi Evropi, kateri v boju z boljševizmom in njegovimi pobesnelimi pomagači gradi obrise nemški vojak, slovenski narod zavzel dostojen prostor in da bo v tej narodni skupnosti vsak stan in vsak posameznik stal na mestu, ki mu po zaslugi in pravičnosti pripada.

Zato pa tako kot doslej tudi v bodoče zbiramo sile, ustvarimo za svojim borbenim domobranstvom enotno fronto Slovencev z živo, dejstveno vero, zaupajmo v Boga in svoj narod in ustvarjajmo pogoje svoji bodoči sreči.

Vam, dragi moji delavci, pa ključem: polletnici Vaše borbe naj sledijo v dolgi, srečni bodočnosti bogati uspehi, ki jih boste spriče svoje enotnosti, pripravljenosti in dela zagotovo dosegli po Vašem načelu:

Bog, stan in narod!

Delavska protikomunistična akcija je ob polletnici svojega obstanka izdala naslednji oklice:

Slovenskim delovnim stanovom!

Glavni odbor in sodelavci Delavske protikomunistične akcije v Ljubljani, zbrani dne 12. junija 1944 na proslavi polletnice njenega delovanja, ugotavljajo, da je slovensko delavstvo ljubljanske pokrajine, zlasti ono iz Ljubljane in njene bližnje okolice, ki ga je lažjivi komunizem smatral in proglašal za svojo hrbenico, po ogromni večini obsodilo ter zavrglo tako komunizem sam, kakor tudi njegov laži poln izrodek Osvobodilno fronto.

Delavci vseh peterskih glavnih delovnih stanov slovenskega naroda: kmečki, obrtniški, trgovski, industrijski ter oni iz svobodnih in javnih poklicev so boljševiškim lažnikom to dokazali na ožjih sestankih, na tisočerihih predavanjih po tvornicah in ob polno zasedenih dvoranah, na mogočnih zborovanjih, v tajnih, zares povsem svobodnih glasovanjih in anketah, z neposrednim in odločnim protiboljševiškim odporom po obratih in poslovalnicah.

Ob porušenih cerkvah, požganih šolah, uničenih prosvetnih, sokolskih in orlovskih domovih, ob upepeljenih podjetjih ob zalitih rudnikih, ob razvalinah celih vasi, trgov, mest, ob uničenem narodnem premoženju in ob nedolžno pretrpljeni mučeniški krvi desetstisočev najboljših sinov in hčera slovenskega naroda, so se zgrozili v svojih dušah, kot en mož sledili bojnemu klicu našega prezidenta div. generala Leona Rupnika, obdodili zločinsko početje komunizma, njegovo lažno Osvobodilno fronto in se strnili okrog svoje odločne Delavske protikomunistične akcije.

Vsi ti tisoči delavcev in delavk so nam dali trdno oporo in ustvarili v teh usodnih dneh tako mogočno enotno delavsko gibanje, kakor ga zgodovina slovenskega naroda še ne pominji.

To je najboljši porok za zmago nad nečloveškim azijskim komunizmom in nad mednarodnim židovsko-framasonskim plutokratskim velekapitalizmom.

Delavstvo je jasno ugotovilo, da je brezdušni materializem oče, tako kapitalizmu, kakor tudi komunizmu, ki sta npravo in stvarno odgovorna za razkroj slovske družbe in za zločinsko delovanje OF na Slovenskem.

Zato ima danes Delavska protikomunistična akcija pri nas predvsem naslednje naloge:

1. Do korenin mora uničiti med Slovenci, zlasti pa med delovnimi stanovmi boljševiški komunizem.

2. Namesto framasonsko-židovskega kapitalizma hoče ustvariti s pomočjo delovnega ljudstva nov, po božjih in naravnih zakonih utemeljen, vsem slovenskim delovnim stanovom pravičen gospodarski red.

3. V okviru občenarodnih, stanovskih, poklicnih in obratno občestvenih interesov hoče pravično preurediti in smotno zavarovati pravice vseh gospodarskih panog, s tem, da ustvarimo pravično razmerje med delom in kapitalom.

V predstavništvih posameznih stanovskih enot in naroda bodi in mora biti varovana popolna enakopravnost in soodločanje delavcev in delodajalcev. Na osnovi priznanih in pravičnih skupnih interesov naj rastejo nova socialno-gospodarska zastopstva s skupnim vodstvom in s skupno odgovornostjo z istimi pravicami in istimi dolžnostmi. Kapital naj ne bo več sam sebi namen, ne človek njegov suženj. Dobrine naj služijo človeku in skupnosti!

Le taka družba bo dala zadosti kruha vsem pridnim in enakopravno povezanim članom ene same narodne delovne družine. Samo taka družba more izvesti obnovo našega tako težko prizadetega narodnega gospodarstva.

To je naša naloga! Velika in težka je! Brez nje ni rešitve ne delavcu, ne podjetniku, ne posameznim gospodarskim panogam in tudi ne slovenskemu narodu! Delavska protikomunistična akcija s svojim glavnim odborom in s svojimi sodelavci vabi in kliče vse: Pridružite se naši sveti borbi, strnite svoje sile z nami!

Vabimo svoje brate in sestre po krvi in v trpljenju, delavke in delavce v tovarnah, obratih in uradih, ki morda še stoji ob strani: Vstopite ob prelomu časov v vrste protikomunističnih borec, gradite z njimi skupaj zares nov, boljši in pravičnejši svet!

Pozivamo podjetniške sloje: Priznajte vsaj ob 12 uri, da kapital po potih, po kakršnih je hodil v židovsko-framasonski družbi, ne more in ne sme več hoditi! Družbo in narod je mogoče rešiti le tako, da tudi kapital krene na nova pota, boljše radevolje, kakor pa prisiljen po splošni narodni zahtevi.

Vabimo svobodne in javne poklice: Združite se v protikomunistični borbi z nami na osnovi naznanjenega programa za novi, pravičnejši gospodarski družabni red.

Obrčamo se končno na ves slovenski narod: Potrdi naš svetel boj za svojega, da združeni vsi Slovenci premagamo komunistično-boljševiški nestvor v svojo korist, obstoj, obnovo in napredek prav v smislu našega velikega gesla:

Bog, stan in narod!

IZ VSEBINE:

- Stran 1: Red, mir in naloge slovenskega delavstva v njem.
- Stran 2: Pod tretjo krinko — stari obraz komunizma.
- Stran 3: Razvoj in stanje rdečega tolarjstva na Gorenjskem.
- Stran 4: Sedem dni invazije.
- Stran 8: Pogled v Normandijo (slike o deželi, v kateri se je začel angleškoameriški vdor v Evropo.)

Red in mir ter naloge slovenskega delavstva v njem

Komunizem naj bi bil diktatura proletariata. To je poglobitavo njegovo geslo, ki se ponavlja že skoraj sto let, odkar je jud Karl Marx objavil svoj komunistični manifest. Komunizem je sklenil osvojiti delavstvo in z njim izbojevati popolno zmago svojem sistem. To je geslo in program, s katerim skuša komunistična internacionala pridobiti delavstvo tudi še danes po vsem svetu in tudi pri nas.

Obeži, s kakršnimi se je delavstvu predstavil komunizem, so bili mikavni in zapeljivi. Od tod tudi precej nagel razmah Marxovih nauk med delavstvom v zahodni in srednji Evropi, vendar se je marksistični nauk posrečilo defansko in v celoti uveljaviti le v boljševiški Rusiji — ampak s krvavo silo.

Boljševizacija vsega javnega in zasebnega življenja, nategovanje vse človeške dejavnosti na tesno komunistično kopito — to je diktatura proletariata v boljševiški Rusiji. Za pojem diktature sam pove, da o svobodnem uveljavljanju posameznika, tudi delavca, ne more biti tam govora in da se oblast v diktaturi po naravnih zakonih osredotočuje v rokah le nekaj ljudi. Od »diktature proletariata« je ostalo samo to, da se je spravila na površje ozka skupina, ves ostali proletariati pa mora brez pripombe in odpora le delati po smernicah, ki jih določa ta vrhna plast.

Ze predvojnaja evropska javnost je imela ponovno priliko, da se je iz ugotovitev raznih evropskih delavskih opazovalcev poučila o resničnem stanju in življenju delavca v boljševiški Rusiji, o bednem položaju delavskega stanu, ki naj bi po navedah sovjetske propagande dosegel stopnjo, kakršna mu je bila objubljena in kakršno vsak delavec želi dočeti. Resnica, ki so jo te priče posredovale Evropi, je bila popolno nasprotje kričave propagande in vse prejel kakor tisto, kar si je vsak delavec želel dočeti. Preveč je dokazov na dlani, po katerih nam živo stopa pred oči resnica, da ruski komunizem svojemu delavstvu ni dal niti histega, kar ima celo v najbolj zastalnih kapitalističnih državah, in da se sovjetska socialna zakonodaja še zdalce ne da primerjati z gmetnimi in duhovnimi ugodnostmi ter pravicami, ki jih delavstvo uživa v zahodnih evropskih deželah.

V nič drugačni obliki kakor drugod se je komunizem vsiljeval tudi slovenskemu delavstvu. Naskakoval ga je dobrih deset let ali več in ga kot lahek plen hotel vpreči v svoj revolucionarni voz. Slovensko delavstvo si je — ne brez naporov in bojev — izbojevalo že prejšnjo mero pravic in gmetnih ugodnosti ter je bila njegova življenjska raven že pred razsulum Jugoslavije mnogo višja kakor raven sovjetskega delavca. Vendar je njegov socialni položaj dosti boljši kakor n. pr. položaj slovenskega kmeta. Vendar je komunizem hujškal in gnil prav delavstvo v socialno revolucijo in skušal izriniti iz njegovega srca vse, kar je plemenitilo življenje in kar mu je pogled uravnalo ne le v prijemljivo tvarino in goli užitek, marveč tudi v Boga in Njegovo pravico.

Kakor slovenski kmet je tudi slovenski delavec živel od dela in kruha, ki si ga je služil v potu svojega obraza. V verzeu zmešnjav, zbežanosti in nerazgledanosti je komunistična zarotniška družba spala med oba ta stanova svoje razkrojevalno seme. Komur so popuščile vezi, ki so ga priklepale na domačo grudo in na svoje brate po krvi iz vseh slojev, ta je tedaj zaplaval v krvavo zmedo, v kateri se je zgužil tudi sam.

Slovenski kmet je trpel in se v trpljenju dokopal do krutejšega spoznanja, da mu komunizem ne prinaša sreče, temveč mu izpodjedaja vse oporne stebre, na katerih more zidati srednjeje bodočnost. Prenekateri slovenski delavec je hlastnil po komunistični objubi in se zanašal na možnost, da ga bodo novi ljudje z novimi idejami navedli v čase, ko bo lahko počel plačilo za svoja socialna in revolucionarna prizadevanja ter postal on gospodar in oblastnik.

Ko pa se je »boj za svobodo in kruh« izkazal kot bratomorno klanje in so v potokih slovenske krvi morali umirati prav takšni ljudje, ki se niso nikdar omadeževali s socialnimi krivicami in ni-

Dalje na 2 strani

O »srednji liniji«

»Goriški list« prinaša pod naslovom »Srednje linije ni«, uvodnik, iz katerega se nam zdi važno posneti naslednje, za vse nas veljavne resnice:

»Na Goriškem smo pred pol stoletja poznali politični pojem »slogaštvo«, ki naj bi na videz pomenil, da bi se morali vsi Slovenci strniti, v resnici pa je bilo to geslo le zelo reven plašč za osebnost koristi nekaterih, ki so hoteli biti po vsej sili in proti volji ljudstva voditelji, dajati jih nihče ni poznal, razen tedaj, kadar so mu prišli rubiti v hlev in na domačijo...»

Naši časi so tako zaostreni, da se nihče ne boje briti s skrhanjo britvijo in nihče ne boje v boj z nenabrušenim bajonetom. Zato seveda kaka »srednja linija« — posebno še na Goriškem — nima smisla. Tukaj moraš že povedati, ali si mož ali si baba, v sredi ne boš plaval in tajil, kaj si. Kdor govori dandanes o »srednji liniji« na Goriškem (in drugod pri nas, op. uredn.), zavestno laže, ker simpatizira z onimi v gozdovih, toda njegova udobna postelja mu ne dopušča, da bi se ločil od nje. Toliko močnatosti pa tudi nima, da bi se priključil »splošnemu prebujajočemu se gibanju, ki ga zlasti predstavlja vrsta domobrancev in katerega glavni glasnik na Goriškem je »Goriški list«.

Zato se ti gospodje iznašili neko »srednjo linijo«. Ako natanko pregledamo to skupino, ki si domišlja, da res pomeni nekaj »političnega«, spoznamo, da so to večinoma karieriisti in spekulanti, ki se znajo sliniti na več strani: ki utegnejo dobili tudi kakšne koristi za svoje žepce tu ali tam; utegnejo mežikati z levim očesom na desno in z desnim na levo, samo odkritosti nimajo...

Mi pa vemo, da v sedanjih borbi dveh svetov srednje linije ni in da more služiti taka oznaka samo za nedeljsko kralovo posameznim bojazljivim gospodom, ki bi se radi naredili na levo stran lepe, na desno stran pa učene in dostojanstvene.

Še ena resnica

Kakor zverjad smo se v hoste poskrili dež nas premaka ter burja in mraz, steza smo skrivne žive prehodili, v snežne zamete se vtisnili gaz. Prazni so kotli in mraz nas zajema, ognja ne smemo zažgati — tod, dim bi izdal nas — sovrag nas objema, žar bi pončil pokazal mi pot.

Trudne oči eno samo besedo v molku in tesnobo moreče žare, kruha, oh, kruha — to misel prežogo vrtajo želje v molčeče gore.

Glad nas kot jastreb ujedni obkroža, v blažne privide spreminja se kruh. Noč pa molči, mesečina nas boža, led nas preginja zasneženih rjuh.

Ko mraz nas jutrani vse lačne predrami in prazni se kotli v nas zaraže, povele nas zdrami, hej s puško na rami po kruh... dež snežne gore!

Kaj pomeni ta pretresljiva žalostinka? Ali je to najnovejša himna »belih hudobcev«? Kaj jih, kakor napi govore posebna polhalta povelja »markalac rdečih barab Tita«, narodno osvobodilna vojska povelji »neutrudno goniti in uničiti, da nimajo miru in obstanka ne ponoči ne dnevi«? Ali je to obup »izdajalcev«, ki se bore samo še za ohranitev golega življenja? Ne, to je pesem, ki vsebuje kravo priznanje o pravi morali »narodno osvobodilne« vojske, o njenem duhu, o njenem edinem cilju in edini želji: priti do kruha, najesti se... Kaj svoboda, kaj smrt fašizmu, kaj narod! Poglavitno in edino je: kruh, kruh!

Naj Tito, »Slobodna Jugoslavija«, London, Moskva, »Slovenski poročevalci«, »Ljudska pravica« prepevajo o morali, o neugnanim poletu in o vzvišenih ciljih slovenskih rdečih usivcev kar koli, nihče ni prave podobice o resničnem položaju teh tolp podal tako resnično, tako pretresljivo kakor Tone Seliskar, uradni pesnik pri XVIII. diviziji NOV in POJ.

Pesem, ki jo zgodaj priobčujemo, nosi naslov »Kruh« Priobčena je na koncu zbirke »Sovražnik« kot zaključek, posnetek in program vsega, kar je Seliskar v tem zvezku zbral hvalnic in himen o slovenskem rdečem junstvu in rdečem bojem duhu.

Nadaljevanje s 1. strani.

so skupaj z vsemi ljudmi žuljavih rok hoteli nič drugega kakor pravice do mirnega dela, tedaj se je tudi pretežni del slovenskega delavstva obrnil od krovolokov. Bila je med njimi večina takih, ki so se še zmerom čutili Slovence. Ti so morali razočarani spoznati, da jih je komunistični evangelij opeharil za obljubljeni raj in jih hotel izkoristiti le za kladivarje revolucije. In to delavstvo je, kakor je v svojem govoru na polietnici Delavske protikomunistične akcije povedal predsednik general Rupnik, nastopil proti komunizmu, stopilo v isto vrsto s kmeti in mladino v skupni boj za pravo svobodo, za mir v domovini, za delo, ki je najino in koristno samo v miru in redu.

Ta red in mir se vrača v njo ožjo domovino po zaslugi nemškega rajha, domobrancev, slovenskega kmeta in slovenske domovine, ki so zagrabili za orožje ter začeli neizprosno boj za ničanje komunizma. Kralji, ki so dve leti trpeli pod grozo rdečega brezvladja, se po zaslugi teh borec osvojevali. Nešteti slovenski ljudje, ki so že izgubljali vero v možnost kakšne zakonitosti, dihajo zopet svobodno, brez strahu, skratka tako, kakor se to človeku spodobi. Spet vidijo in čutijo, kaj se pravi živeti v varstvu domače oblasti, v občini reda in pravice, pred katero je vsakdo enak. V našo domovino se po tolikem času in po takem divjenju boljševiškega arijanstva vrača svet Evropa, v katero spadamo in njeno svoje povezanosti z njo se nikoli občutili tako živo in tako bistveno, kakor jo občutili zdaj, ko smo okusili rdeči »novi red« in njegove strahote.

Občutili in doživeli smo ga po pobudi imperijalistične »resiljivce« in osvobodilnece malih narodov ter delavskega razreda — boljševiške Rusije — ter za-

Pod tretjo krinko — stari obraz komunizma

Ozadja najnovejše »nacionalne« taktike slovenskih komunistov

»Istočasno je bil kralju, ki je bil skriv za vse storjene zločine proti interesom narodov Jugoslavije prepovedan povratek v Jugoslavijo. Končen sklep o kralju in monarhiji bodo prinesli svobodni predstavniki naših narodov po osebohoditvi. S temi sklepi prehajajo vse pravice jugoslovanske vlade na Nacionalni komitet osvoboditve Jugoslavije (Titova vladal Op. pis.), a predsedstvo AVNOJa je postalo najvišji nosilec in izvrševalec suverenitete naših narodov.«

(Iz govora Edvarda Kardelja (Krištofa), slovenskega komunističnega, dne 19. februarja 1944, str. 7.)

Tako je Kardelj, ki je še danes podpredsednik Titove vlade ter član izvršnega odbora OF, govoril februarja v Črnomlju. V dolgem govoru je napadel bivšo begunsko jugoslovansko vladu in kralja Petra II. ter slovesno »parlamentu« naznanil svojim slovenskim ovčicam, da je kralju Petru prepovedana vrnitev v domovino.

Komunisti, še bolj pa ofarji, so širili od ust do ust to novico. Ti so začeli počestno blatiti bivšega kralja, na katerega so nekdanj na vsa usta prisegali. »Slovenski poročevalci« št. 5, aprila 1944, je ta napad na bivšega kralja in njegovo vladu ponovil na prvih treh straneh pod naslovom »Neuklonljiva Ljubljana — maršalu Titu in nacionalnemu komitetu«. Samo nekaj stavkov:

»Odkočno odklanjamo begunsko vladu... Prav zato odklanjamo tudi vrnitev kralja Petra. Jugoslovani si bodo v bodoče sami vladali. Odklanjamo tako vladu in takega kralja, ki seje razdor med težko preizkušene narode Jugoslavije... Najostreje obojamo bivšo jugoslovansko begunsko vladu s kraljem Petrom na čelu... Kralj se mora iti boriti, če ga je starost usposobila, da se je vrget ženski v krilo... Prav je, da je prepovedan vstop na naše ozemlje takemu kralju...«

Ti stavki so zapoznali odmevi melodije, ki so jo zapeji zmage pijani komunisti 11. novembra 1943 v Jajcu na »skupščini« AVNOJa. Takrat so si mislili, da bodo že o Božiču lahko privedli do ljubljanskih cerkva pojedine in plesu, kakor so »napovedovali« na mitingih. V znani popovski so dali duška takemu razpoloženju:

»Tokrat pojdemo v Ljubljano, zdaj nevesto prodano, svobodni bomo šli pred oltar. In od naše gostije bomo vrgli pomije

psom, ki zdaj gospodarijo tam.«

Od njihovega prerokovanja se ni še nič uresničilo. Komunisti še vedno jedo pomije s tujini, a jih je še zanje premalo. Tudi v tajini ni imel sklep Titove bande posebnega učinka. Bivši kralj Peter se ni dosti ustrašil grožnje hrvaškega »kaznjena« in njegovih petoliznikov. Tudi begunska vladu si ni delala sivih las za radi Kardeljevega predloga: »Politika« je pač mubasta in njena pota vodijo drugam, ne pa v Titov brlog ali pa morda v Kidričevo »prestonico« — Črnomelj.

Komaj trije meseci so pretekli, odkar je zavladalo tako bojevito razpoloženje med komunisti in OFarji, pa so že morali naštiti drugačne strune. Te strune done »nacionalno«.

Od februarja meseca prihajajo čudni glasovi iz tolovajskih taborišč. Bistremu epazovalcu se dozdeva, kakor da so slovenski ofarji drugače razumeli Churchillov in Edenov govor v angleškem parlamentu, kakor pa so ga ubogemu slovenskemu ljudstvu tolmačili z raznimi letaki. Via znamenja kažejo, da je prav Churchillova pohvala mučno vplivala na slovenske osvoboditelje. Od same angleške pohvale jih bo konec, kakor še vsa kožar.

Februarja so kar na lepem začeli »graditi slovensko državnost« prav tisti, ki so toliko slovenskih demov uničili in požgali. Oznanjati so začeli »svobodo, demokracijo in nacionalnost« prav tisti ljudje, ki so mučili in poklali ponoči po

naših gozdovih toliko tisočev otrok, žena, deklet, fantov in mož. Razbojniki, tatovi in morilci in preštuniki so posteli kar na mah zaščitniki in oznanjevalci miru, reda, pravice, svobode, zakonitosti in morale. Vse seveda na papirju.

Postavili so si vlade, parlament, odbore, ustanove, skratka popolnoma urejeno »državo« — na papirju seveda — in pohlevno zaprosili svoje »zaveznike«, naj jih priznajo kot »edino zakonito in narodno oblast«.

Kaj se je zgodilo? Churchill je zapel v angleški zbornici laskavo pohvalo »balkanskim norcem«, ki so tako neumni, da se med seboj koljejo za druge koristi, toda podpisane sklepa o priznanju slovenske in jugoslovanske vlade — torej edino veljavne pohvale — jim pa še ni postal. Zadnji dogodki dajo slutiti, da so slovenski komunisti vse drugače razumeli Churchillovo hvalo in da so šli še korak dalje v popuščanju, da bi si od njega kaj izmoledovali.

Najnovejše novice iz rdečega kraljevstva poročajo, da poteka med slovenskimi ofarji še večja komedija kakor doslej. Ljudje z dežele pripovedujejo, da je OF razglasila, da na Slovenskem ni več »partizanov«, ampak samo »vojska kralja Petra«. Kdor zabavlja čez kralja Petra, ga zdaj ustrelje, na papirju seveda. Do sedaj so komunisti ustreljali ljudi, če niso hoteli zabavljati čez kralja, zdaj jih bodo pa streljali, ker ga ne bodo hvallili. Komunisti znajo! Vedno je treba imeti kako možnost za ubijanje. V vsakem primeru pa spravljajo s tega sveta svoje politične nasprotnike.

Pravijo, da so tolovaji vrgli s kap rdečo zvezdo, da so odvrgli vsa svoja znamenja, da se med seboj pozdravljajo po »jugoslovansko«, da so nabili po vseh vaseh lepake, ki napovedujejo Jugoslavijo, in da nič več ne prepevajo »Slovenija, sovjetska bodeš ti!«

In končno vedo ljudje povedati, da so komunisti postavili celo »narodno vladu«, katere predsednik je zvezda dr. Darko Černei, drugi steber pa inž. Dušan Serneck. V vladi pa da ni prav nobenega komunističnega. (???)

Ali je kaj takega mogoče? Pri komunistih je vse mogoče! Vse skupaj je le igra, in sicer krvava igra, ki naj terja novo slovensko kri.

Kaj je ozadje tega »leposmiselnja«?

Iz ust partijecev se sliši, da komunisti več ne računajo s prihodom boljševikov. Pravijo, da se bodo ti ustavili na »držarski meji«. Mislijo pa, da bodo prišli sem — Angleži. Resnica je pa, da komunisti vedo, da so se z ubijanjem, streljanjem in mučenjem nedolžnih Slovencev popolnoma onemogotili. Zato se hočejo za nekaj časa umakniti v ozadje, kakor so to stvorili tudi poletu 1942.

Vse to je samo nova krinko, zdaj že tretja v njihovem razvoju. Dokler je le en komunist v hribih, je vsaka »nacionalizacija« tolovajstva nemogoča. O tem pričajo neovrtni dokazi.

Prvič: Pri celotnem številu tolovajev je okrog 70% komunistov. Katera »vlada« bi torej mogla nastopiti proti komunistom?

Drugič: vsi okrožni odbori OF so povsem v rokah komunistov, starih partijecev. Celu v rajonskih odborih imajo večino partijecev. Tako zahtevajo pravila KPJ. Nemogoče je torej, da bi prišla ljudska, nekomunistična volja do izraza v »vladi«.

Tretjič: slovenska »vlada«, če bi res bila, bi bila federativna vlada, ki je podrejena »Nacionalnemu komitetu«, torej Titovi vladi. Predsednik te vlade je Josip Broz-Tito, sekretar Centralnega komiteta Komunistične partije Jugoslavije, prvi podpredsednik pa slovenski komunist Edvard Kardelj.

»Slovenski poročevalci« piše o tej vladi: »Naši prvi začasni vladi izrekamo vse naše zaupanje, predvsem pa predsedniku, našemu prvemu borcu za svobodo, tovarišu Titu. Prav tako v največji

meri zaupamo našemu tovarišu Kardelju, prvemu podpredsedniku AVNOJa...«

Ta prava »vlada« ni bila dozdaj še nikjer preklicana. Katera slovenska »vlada« naj bi si upala delati proti dejanskemu predsedniku centralne vlade Kardelju (ker Tito je bolj vodja oboroženih barab)? Nobena!

Četrtrič: v tolovajski vojski so še vedno politični komisari, ki imajo dejansko vso oblast v rokah. Ti so pa sami zanesljivi partijecci. Kateri poveljnik bi smel kaj storiti proti volji politkomisarja? Noben!

Teh dokazov nihče ne taji, zato tudi ne more biti govora o »nacionaliziranju« tolovajstva. Končno kdo je tako zaslepljen, da veruje, da se bodo komunisti borili za kakšne »buržujske« vlade in za »kapitalistične« kralje?

Zakaj je ravno dr. Černei postal (baje) predsednik te »vlade«? Zato, ker je že aprila 1941 predlagal v tedanji Narodni svet Borisa Kidriča dr. Černei se je delal demokrata Davidovičevega kova, v resnici je bil pa že davno povezan s Komunistično partijo. Ne mislite, da bi komunisti zaupali komu tudi mesto slavnatega moža, ne da bi bil zanesljiv partijecci.

Zakaj vsa ta komedija? Komunisti računajo s prihodom Angležev, radi bi se jim predstavili kot najčistejši narodnjaki. Zato so si izbrali take osebe, ki še niso čisto razkrinkane. Te osebe naj bi vladale samo toliko dni, dokler ne bi komunisti vse nasprotnike likvidirali, kakor so to dejansko poskusili povsod, kamor so prišli Angleži. Zadolostavlja bi jim za ta pokol samo en dan, kakor pripovedujejo partijecci. Zaradi tega tudi tako vneto organizirajo VDV — Vojsko državne varnosti, to se pravi izbrane čete partijskih morilcev.

Še drugi razlog: Slovenci komunisti so zaslužili, da ta komunistična osvobodilna stavba le ni tako trdna, da bi mogla vzdržati vse mogoče viharje, ki se z veliko naglico približujejo, zato so sklenili, da se zatečejo zopet pod »nacionalni« plašč. Če bo torej Titova vlad prejel ali slej zamrta, se bodo skušali rešiti kot slovenski »narodnjaki«. Če bi pa Tito zmagal, bodo pa itak vse nasprotnike v najkrajšem času likvidirali — z »vlado« na čelu!

Mimo tega pa bodo komunisti še naprej, še bolj neodgovorni kot prej, ubijali svoje nasprotnike, toda naskrivaj, ponoči, v gozdu, na samem tlu. Bodoči zločini bodo stokrat bolj kruti, krvoločni zato, ker bodo vsi brez izjeme zahrbtni. »Vlada« se bo zaradi njih izgovarjala na »neodgovorne elemente«, kakor se je 1943 izgovarjal Vidmar.

Kdor hoče veljati za resničnega »nacionalista« in bi hotel predstavljati Slovence, mora brezpogojno izročiti pravice vse komunistične voditelje od Kidriča pa do zadnjega usivega politdelegata. Prav tako mora izročiti roki pravice vse ljudi, ki so bili kakor koli udeleženi pri 30.000 umorih. Potem šele bo slovensko ljudstvo verjelo, da se je kdo res spreobrnil.

Kako naj torej odgovori slovensko ljudstvo na najnovejšo komunistično komedijo?

Slovenci moramo naprej ohraniti mirno kri in lojalno zadržanje, do komunistov in njihovih anglosaskih pomagačev neizprosno staliče, kakor smo ga dozdaj. Zdaj puška govori! Kdor se hoče boriti za druge, prosta mu pot, pusti naj pa pri miru tistega, ki hoče živeti! Dokazimo, da smo po tolikem trpljenju zrel in kulturni narod. Ne zahtevamo razlage od voditeljev, ki jih ni. Otrok potrebuje razlage, zrel človek pa je dolžan, da sam misli. Ne nasledajmo krivim prerokom, da ne bomo obžalovali svoje zmore, kakor smo jo že tolikokrat.

Sami smo bili priča, kolikokrat so slovenski izkoreninjenci, avanturisti, neodgovorni ljudje v zadnjih treh letih menjali svojo taktiko. Spomnimo se, kako so nas vabili v hribe: leta 1941, v jugoslovanske četnike, kako so se leta 1942, prelevili v komunistične »partizane« in nas izdajali badogilevcem, samo da bi nas prisilili v hribe, kako so leta 1943 pokazali svojo pravo barvo in po narčtu pobili na tisoče svojih nasprotnikov, nedolžnih Slovencev.

In sedaj? Zopet so se umaknili za trenutek v ozadje, ker so spoznali, da so s svojo taktiko zavozili. Zato bi radi spremenili krinko.

Spomnimo se, kolikokrat »čez dva meseca, čez 14 dni« so nam napovedali konec voine in da bo zmagal boljševik. Vsekokrat so se zmotili.

Ali je treba zrelemu narodu še posebej dokazovati, da se bodo vsi samozvani »voditelji« tudi v bodoče motili? Pogledimo Čebe, kako se ne dajo zapejati takim političnim sleparjem, kakor smo se dali mi. V hribih ni niti enega politika, ki bi predstavljal kakšno predvojno politično stranko. Komunistom so se udinjali samo izključeni politični pripeneci iz raznih strank.

Mali slovenski narod je preliel že toliko dragocene krvi, kolikor je ni sorazmerno noben narod. Slika razdejene slovenske zemlje ne bo po vojni manj strašna kakor slika drugih razdejanih dežel. In vse to se je zgodilo po zaslugi hujskačev iz tujine! Kdo bo obudil mrtve Slovence, kdo bo pozidal naše domove, kdo nam bo postavil nove šole, cerkve, ceste in železnice? Mar tisti, ki so jih sami podrli?

Ali naj bomo res narod, ki so zgnil s sveta, ker se je udal slepi politični strasti in pa tujemu hujskanju? Razum veleva: ne! Samo ena rešitev je, da se Slovenci ne vtopimo v lastni krvi. Okleonom se demobranstva, ki se je rodilo iz muk in krvavih preizkušenj zapučenega naroda. Demobranci so naša varnostna straža, ki varuje naše domove in

TEDEN V SVETU

Vzhodno bojišče je spričo vdora na zahodu izgubilo na svojem pomenu in zanimanju. Boji so tam omejeni le na posamezne odseke, na blizino Jassyja, na jugozahodni odsek pri reki Narvi in na Karelijsko ožino. Na prvem odseku so nemške in romunske sile izbojevale dobre uspehe v obrambi in napadih. Pri Narvi so bili odbiti vsi sovjetski napadi, ostreje borbe pa potekajo še v Karelijski ožini, pa tudi tam se Finci odločno upirajo in odbijajo vse sovjetske probojne poskuse.

Poseben način povojnih »reparacij« si je zamislila Sovjetija. Po svojem govorniku, italijanskem komunistu Togliattiju, ki je član nove italijanske Demokratske vlade, je povedala, da bodo po vojni kaznovane vse države in narodi, ki so hoteli sedanjo vojno, in da med takšne narode spada tudi italijanski. Za svojo krivdo bo italijanski narod moral plačati odškodnino v obliki delovne sile, katera bo morala na delo v Sovjetsko Rusijo. Računajo, da se bo dalo že v prvi povojni dobi spraviti v Rusijo 250.000 italijanskih družin. Razen tega pripravljajo komunisti načrte za obvezno delovno službo, v katero bi morali vsi mladi Italijani in Italijanke, da se bodo v njej izurili za delavce v ruski industriji.

Milijon Italijanov bodo »sprejele« Združene države ameriške, je povedal predsednik Roosevelt. Te ljudi bodo prenesli kot delavce v ameriški industriji in jih bodo odvlekli iz raznih delov zasledene Italije. Prva skupina 1000 Italijanov bo odpotovala kmalu. Amerikanci so ustanovili tudi posebno taborišča, v katerih zbirajo italijanske begunce in katere mislijo poslati čez Atlantik v Ameriko. Takšna zbirališča obstajajo v Tripolitaciji, Siciliji, na Cipru in v Cirenajki.

Ameriški letalci se ne zmenijo za nobene predpise o letalskem vojskovanju in ne priznajo niti erbskemu civilnemu prebivalstvu, čeprav sta Anglija in Amerika napeli vse sile, da sta pred tremi leti spravili ta narod v vojno in trpljenje. Sedaj poročajo, da so Amerikanci ob zadnjem strahovalnem napadu na mesto Nis v nizkem poletu s strojnimi streljali celo na ljudi, ki so med napadom drveli iz mesta. Žrtve so bile številne. Lahko si je predstavljati, kaj misli srbski narod o »zaveznikih«, ki na tak zločinški način stresajo svojo jezo nad tistimi, ki se nečesto podrediti komunističnim roparjem in njihovemu poglavarju Titu. Poleg tega je prispelo poročilo, da so ameriški piloti obstrlevali tudi ujetniška taborišča v Nemčiji in so krogle padale tudi na tisti del taborišča, koder so bili nastanjeni srbski vojni ujetniki.

Atentatorja na polkovnika Masaloviča, šefa Nedicevega kabineta, je izsledila belgajska policija. Atentat je bil storjen 8. marca. Prijeta sta bila aktivni stotnik bivše jug vojske Dragutin Milojević in aktivni nadporočnik bivše jug vojske Miroslav Nikolić. Oba atentatorja sta svojo dejanje priznala in bosta zanj odgovarjala pred nemškimi vojaškimi sodiščem — Skupaj z umorom polkovnika Masaloviča je policija razkrila in pojasnila še tri druge atentate.

Zaradi nevarnosti novih letalskih napadov je komisar Beograda odredil izpraznitev mesta. Bojazen in strah pred novimi strahotami sta postala docela upravičena po letalskem napadu pred tednom dni. Iz mesta bodo morali vsi, ki niso poslovno ali službeno neogibno navezani na bivanje v njem. Predvsem bodo poslani v podeželje ženske in otroke. Okrajni načelniki in župani podeželskih krajev so dobili poziv, naj pripravijo, koliko beguncev bo vsaka občina lahko sprejela pod krov.

Proti Titu in njegovim pomagačem je ostro nastopil srbski ministrski predsednik general Nedić in rekkel, da je ameriško angleško sovjetska vojna le kupčija s krvjo tujih narodov. Posebno jih žepa po srbski krvi, toda zavedajo naj se, da Srbi niso komunisti, temveč narodnjaki, in da so se v velikih množicah dvignili v boj proti boljševizmu in njegovim pobornikom na Balkanu. Obenem je ostro napadel bivšega hrvaškega bana Šubišiča, češ da je sokriv gorja. Srbski narod tudi ve, da je kralj Peter že dolgo oropan svobode in da so mu vse odločitve vsiljene. Srbski narod ne mara nobene Jugoslavije, kakršno mu vsiljuje Šubišič in tolovaj Tito. Srbski narod se bo boril proti vsakomur, ki je v službi boljševizma.

Mesec maj je bil za balkanske komunistične tolpe črn. Kakor je bilo že sporočeno, so ta mesec nemški padalski oddelki med drugim uničili Titov glavni stan in tam pobili na tisoče tolovajev. Zaključno poročilo o majske uspehih podaja nemško uradno poročilo, ki se glasi: Boji proti komunističnim tolpam na Balkanu se bil meseca maja posebno uspešen. Sovražnik je utrpel najtežje krvne izgube ter je poleg 17.200 mrtvih izgubil tudi 8700 ujetnikov in pribežnikov. Uničili ali zaplenili smo mnogo topov, lahkega in težkega pehotnega orožja, streliva in materialnih skladišč.

preganja domače razbojnike. Tega značaja ji ne more zbrisati nobeno tolovajsko blatenje. Demobranci je povsem v skladu z vsemi mednarodnimi določili, ki jih je Velika Nemčija strogo upoštevala tudi pri nas. Nasprotno pa je rdeče tolovajstvo nezakonita, roparska prikazen tudi če bi šlo na nasvet Anglije pod »nacionalnim« geslom. Zato bo pa treba za vsako tolovajsko dejanje dajati prej ali slej odgovor!

Sedem dni invazije

Pregled dosedanjega poteka napada, ki so ga Angleži in Amerikanci na zahtevo Sovjetov začeli na evropsko celino 6. junija

S 6. junijem 1944 se je v sedanji drugi svetovni vojni začelo novo obdobje, ki je na mah obrnilo oči vseh narodov sveta na evropski zahod. Tam se je tega dne v prvih jutranjih urah sprožil tolikokrat napovedani in zato tako pričakovani zavezniški vdor v Evropo, ki naj bi po zavezniških zagotovilih pomenil resnični začetek konca v drugi svetovni vojni.

Angleži in Amerikanci se zadržno ne bi bili odločili za ta usodni korak, če bi se jim bilo posrečilo se najti kak nov izgovor v opravičilo pred neizprosno Stalinom, ki je zavezniške vodno znova priganjal, naj vendar že vzpostavijo tako imenovano drugo bojišče. Churchill in Rooseveltu so bile Stalinove zahteve po zavezniškem vdoru v Evropo hud trn v peti, hkrati pa sta se tudi bala, da ne bi bilo Stalinove potrpežljivosti konec. Sele v Teheranu je prišlo do razgovora s Stalinom, in tam je bilo nazadnje le rešeno vprašanje invazije v Evropo.

Da so se Angleži in Amerikanci vprav zaradi Stalina in njegove izprosničnosti odločili za vdor v Evropo, najbolje dokazuje poročilo severnoameriške poročevalske družbe, ki pravi dobesedno, da do invazije se zdaj ne bi bilo prišlo, če ne bi Stalin tega tako odločno zahteval.

Nemško vrhovno poveljstvo ni bilo presenečeno nad tem, da so zavezniški izvedli svoj vdor vprav ob francoski obali, saj je v svoji daljnovidnosti in preračunčnosti na vdor ob tej obali mislilo že tedaj, ko je po razultu Francije začelo postaviti veliki obrambni zid ob Atlantskem morju. Upravo je vse možnosti in prišlo do zaključka, da bo nasprotnik poskušal vdreti v Evropo vprav v Francijo.

Neki nemški vojni dopisnik pravi o tem; zakaj je do izkrcanja zavezniške vojske prišlo prav ob normandijski obali, med drugim naslednje:

Zakaj na normansko obalo?

»Če si je sovražnikovo poveljstvo navzlic slabemu poznanju nemških obrambnih sil izbralo vprav Normandijo kot napadalno točko, so pri tem odločili ozir, ki so ustrezali zakonom pomorske in letalske vojne. Jugozahodna Anglija ima za takšne namene najbolj prikladna in tudi najštevilnejša pristanišča. Zlasti je tu trikot Poole—otok Wight—Portsmouth, ki nudi s svojimi zavarovanimi zalivi prav velika in tudi precej varna ladijska zbirališča, kar je predpogoj za naglo izkrcavanje velikih sil. Razdalja od tu do naprednega pasu je 160 do 150 km. To so razdalje, ki jih je v kratkih nočeh mogoče brez večjih težav prevoziti z ladjami. To pa ne velja samo za pristajanje, marveč tudi za vse, kar prihaja potem: za dovažanje drugega in tretjega napadalnega vala, za dovažanje nadaljnjega mostva, za prevajanje ranjencev nazaj itd.

Na izbiro napadalnega prostora je vplivalo tudi sodelovanje sovražnikovih letalskih enot. Za težka bojna letala ta razdalja prav malo pomeni. Seveda je breme bomb lahko tem večje, čim manjša je razdalja, ki jo mora letalo premagati, saj ne potrebuje mnogo goriva. Čim krajša je pot, tem lažje je posamezne pomete ponoviti, s čemer se število letalskega brodogovja lahko podvoji ali celo troji. Se večje pomena je bil razlog, kako bi te prevoze zavarovali z lovskimi letali, ki njihovega velikega pomena ni moči podcenjevati. Med južno, angleško obalo in Normandijo je moči uporabljati prav vsa sodobna letalska letala ne glede na razdalje, ki jih lahko v eni sapi prelete.

Sprito vsega tega so bili vsi drugi pomisleki glede tega, da je taka izbira izkrcavalnega prostora nevarna, brez pomena.

Napoved maršala Rommela

Pa ne samo zaradi vztrajnih Stalinovih zahtev, tudi iz drugih znamenj je bilo treba pričakovati, da bo do vdora prišlo prav v kratkem. Eno teh znamenj je bil govor, ki ga je približno pred mesecem dni imel nemški maršal Rommel in je v njem razločno namignil, kako dobro je nemškemu vrhovnemu poveljstvu znano, kaj se pripravila na zahodu Izrekel pa je hkrati tudi potrpežljivost, s katero nemški vojak komaj čaka, da bo na suhem dal temeljit nauk sovražniku Evrope. Naravnost vabil je zavezničke, naj vendar že pridejo, zakaj Nemčija je zdaj povsem pripravljena na odločilni boj.

Drugo znamenje, da se bližajo veliki dogodki na zahodnem evropskem bojišču, pa je bilo večtedensko zavezniško bombardiranje zahodnih pristanišč in važnejših prometnih križišč, s čemer naj bi bilo — vsaj v prvem razdobju invazije — preprečeno neovirano pošiljanje novih nemških vojaških sil na vdorna mesta.

6. junija zjutraj

Tako so se v prvih jutranjih urah 6. junija uresničile vse nemške slutnje glede zavezniškega vdora v Evropo. Se isti dan je nemško vrhovno poveljstvo prvo sporočilo svetu, da se je vdor začel. To uradno poročilo pravi med drugim:

»V pretekli noči je sovražnik začel s svojim napadom na zahodno Evropo; z napadom, ki ga je že zelo dolgo pripravil in ki smo ga mi tudi že pričakovali. Po pripravah s težkimi letalskimi napadi na naše obalne utrdbe je pristal na več mestih severne francoske obale med Le Havreom in Cherbourgom. Vojaštvo je spustil na tla z letal, hkrati pa je pristal tudi z morja, pri čemer so ga podpirale močne pomorske bojne sile. Na napadenih obalnih področjih potekajo hudi boji.

Za tem kratkim uradnim nemškim sporočilom so v naslednjih dneh prihajala vedno podrobnejša poročila o poteku bojev. Ta nemška poročila so bila dozaj tudi glavni vir, iz katerega so črpali podatke sovražni in nevtralni listi. Zavezniška poročila o tem največjem dogodku v vsej sedanji svetovni vojni so precej redkobesedna, kar dokazuje, da zavezniški se sami dvomijo v uspeh bojev, v katere jih je prisilil Stalin.

Boji na zahodnem bojišču so po prvih pristankih zavezniških sil med Cherbourgom in Le Havreom potekali, kakor je razvidno iz dnevnih nemških uradnih poročil, takole:

Potek dosedanjih bojev

Številni, za hrbtom nemških obalnih utrdb pristali padalski oddelki, ki naj bi izkrcavanje olajšali ter preprečili dovoz nemških rezerv, so bili po kratkem, a hudem boju večina uničeni, še prej pa jim je že takoj po odskolu protiletalsko topništvo zadalo hude izgube. Sovražniku je uspelo, da je z morske strani na več krajih pristal na kopno. Vendar pa so nemške sile večino sovražnikovih mostišč razbile v protinapadih. Pred obalo je obležalo nesteto izkrcavalnih čolnov. Siloviti boji z močnejšim nasprotnikom so se razvili na obeh straneh izliva reke Orne in severno od Carentana.

Za ceno hudih izgub je sovražnik obdržal narejena predmestja. Tudi nemške mornariške sile so se spustile v boj in v pomorski bitki zahodno od Le Havrea zadale sovražnikovim bojnim mornaricam hude izgube. Več sovražnikovih ladij se je potopilo tudi ob nemških minskih zaporah. Prav tako je z velikim uspehom nastopilo tudi nemško protiletalsko topništvo, ki je takoj prvi dan sestrelilo 104 sovražna letala, čeprav je bilo zelo slabo vreme.

Potem ko so nemške čete 6. junija popoldne med Cherbourgom in Le Havreom ponekod pognale v morje, drugod pa vsaj potisnile na najožje obrežne odseke vse iz zraka spuščene Angleže in Amerikance, je nasprotnik še istega dne v večernih urah poskusil z drugim napadalnim valom.

Nad normandijsko obalo so na številnih krajih prileteli težki bombniki s pripetimi tovornimi jadrnimi letali v skupinah po sto in še več. Številna krdeca so zadala ob obrambni zid nemškega protiletalskega topništva, ali pa so jih napadli nemški lovci. Tovorna jadrna letala so pristala na odseku reke Orne, druga južno od Le Havrea, v okolici Carentana, na vzhodni in zahodni obali polotoka Cotentina ter v zaledju. V hudih nočnih bojih so nemške čete obrabile z večino padalskih oddelkov ter očistile zaledje. Nasprotnik je začel dovažati nova ojačenja, Nemci pa so prisiljeni znova na izkrcavanja. To je bilo 7. junija.

V popoldanskih in večernih urah 8. junija so britanske in ameriške sile močno povečale prizadevanja, da bi zadrale nemške čete, ki so prešle v protinapad. Močni oddelki angleških bombnikov so napadli nemške postojanke in zveze v zaledju. Z letali so zavezniški pripeljali še nove čete ter jih spustili na področje pri Caenu, Bayeuxu in Carentanu, pritisnila pa je znova tudi zavezniška mornarica.

Pa tudi temu tretjemu valu vdornih čet so se nemški oddelki odločno uprli in razvili so se ogorčeni boji, v katerih so Nemci obdržali svoje zaporne postojanke na polotoku, kjer leži luka Cherbourg.

9. junija je nemško vrhovno poveljstvo sporočilo:

»Na obali Normandije je sovražnik, navzlic temu da so mu napadi nemških pomorskih sil in letalska prizadevanja hude izgube, posrečilo okrepiti predmestja. Z našim protinapadom vzhodno od reke Orne smo pridobili nekaj ozemlja. Iz predmestja zahodno od Orne so sovražnikove oklepne sile napadle Bayeux ter se pomaknile naprej proti zahodu in jugozahodu, nekako 10 km zahodno od mesta pa smo jih ustavili. Nemške oklepne sile so šle v protinapad iz področja pri Caenu in so zapletene v hude boje jugovzhodno od Bayeuxa. Sovražniku, ki je prodiral s predmestja tja pri St. Mere-Eglise proti severu in jugu, je zaradi nemške trdovratne obrambe uspelo pridobiti le malo ozemlja.

Po naslednjih nemških uradnih poročilih je silovitost bojev zaradi obojestranskega dovažanja novih sil še dalje bolj naraščala. V ognju obalnih baterij se je izjavilo ob velikih izgubah za sovražnika poskus, da bi se izkrcal tik ob izlivu Selne pri Trouvilleu. Uspešno so napredovali čistilni nastopi nemških čet na zahodnem bregu Orne, na področju Caen—Bayeux pa so se nadaljevali hudi spopadi s tanki. Nasprotniku je tamkaj uspelo, da je potisnil nazaj nemške varovalne črte, za katerimi so se čedalje bolj kopičile nemške rezerve. Ogorčeni boji so se nadaljevali tudi na polotoku, na čigar severnem koncu leži važno pristaniško mesto Cherbourg.

12. junija so poročali iz Hitlerjevega glavnega štana, da je položaj v Normandiji v glavnem ostal nespremenjen. Vrzel, ki so nastale v nemških bojnih vrstah zaradi ogromne sovražnikove premoči, so znova izpopolnili. Izjavili so se vsi sovražnikovi poskusi, da bi prodrli med Caenom in Bayeuxom proti jugu, ali pa od izliva Orne proti Cherbourgju. Edino Carentan so zaveznički po hudem boju zavzeli.

Nemški hitri čolni so zadali sovražnikovi oskrbi v nočnih napadih hude izgube. Velike težave pa je tudi ta dan povzročalo zavezniškom neugodno deževno vreme, ki nanj pred pričetkom vdora očitveno nihe računali.

V naslednjih dneh se je silovitost bojev na normanskih bojiščih še stopnje-

vala sprito dejstev, da na eni strani zavezniški vale vedno nove sile na obalo, na drugi strani pa se nemška vojska nad vse trdovratno upira vsakemu napadu in je doslej prepustila nasprotniku le ozek pas obrežja. Ob zaključku tega poročila je položaj na zahodnem invazijskem bojišču naslednji:

Položaj po sedmih dneh vdora

Anglo-ameriška vojska je doslej zasedla kakih 90 km dug obalni pas, v globino pa so prišli najdalje 18 km. Zaveza se ta zasedeni pas na področju pri Caenu ter se vleče nato proti zahodu preko Tillya, Belleroya, Isignyja, Carentana, St. Mere Eglise do področja južno od Valognesa Caen, Tilly Belleroy in Valognes pa so še vedno v nemških rokah. Ne smemo pa misliti, da imamo opravka s kakšno strnjeno bojno črto. Zradi stalnega ponavljanja napadov in protinapadov je tu še vse gibljivo in nima fronta sem in tja. Angloamerikanci bi se vsekakor radi razvili, ker pa je njihovo predmestje tako ozko, jim to doslej še ni mogoče. Vsaka njihova divizija ima na razpolago le kakih 5 km široko področje Vire je nekaka mejna reka med angleškimi in ameriški četami. Vzhodno od nje nastopajo Angleži, zahodno pa Amerikanci. Doslej so oboji izkrcali 18 divizij, ki so jih pripeljali z ladjami, kakor tri divizije pa so pripeljali na bojišče po zraku.

Vse to kaže, da se Nemci nameravajo spustiti v kak večji spopad šele takrat, ko Anglosi ne bodo imeli več kakšne opore v svojih ladijskih topovih in ko bodo stopili na plan z vsem, kar nameravajo zagnati v boj. Nemci nameravajo obdržati prizadevanja invazijskih čet v gotovih mejah ter ukreniti vse, da bodo nasprotnikove izgube čim večje. Nemške divizije v zaledju pa se skrbno pripravljajo na skorajšnjo veliko bitko, v kateri bodo zaveznički utrpeli brez dvoma še daleč hušje izgube, kakor pa so jih v prvih dneh izkrcavanja.

Ogromne zavezniške izgube in težave

Ogromne izgube, ki so jih Angleži in Amerikanci imeli na normanskem invazijskem bojišču že dozaj, dokazujejo, da stvar z vdorom ni tako lahka, kakor si narylic skušnjam na italijanskem bojišču nekateri še zdaj mislijo.

O težavah, ki jih imajo Angleži in Amerikanci pri svojem vdranju v Evropo, pa ne govorimo samo izgube, ki so jih doslej na teh bojiščih imeli, marveč prav tako zgornjo, če ne še bolj tudi razna poročila zavezniških časnika in poročevalskih družb.

O teh zavezniških izgubah poročajo 12. junija iz Berlina na primer naslednje: »Doraj so vojna mornarica, letalstvo in oddelki vojske uničili ali pa vsaj tako hudo poškodovali, da bodo za dolgo časa nerabni: 43 prevoznih in velikih izkrcavalnih ladij, 17 vojnih ladij, od težke krizarke pa do hitrih čolnov, 21 izkrcavalnih ladij za oklepne in posebna vozila, od katerih so imele nekatere tudi do 5000 ton ter nesteto izkrcavalnih čolnov za mostvo. Poleg človeških izgub, ki gredo v polke, so se s temi ladjami potopilo tudi več sto oklepnikov in topov ter celi vlaki orožja, raznega orožja in streliva.

V nekem drugem poročilu stoji: »Oddelki padalcev, ki so pristali za nemškimi črtami, so bili skoraj povsem uničeni. Prve izkrcavalne čete, ki so jih pripeljali s čolni do obale, je močno napadla nemška obramba ter so večina obležale že na obali. Vsak korak v utrjeno območje je prizadejal sovražniku velikanske izgube. Zanesljivo je, da so Angleži in Amerikanci ter Kanadanci izgubili več deset tisočev svojih vojakov, pa bodisi da so padli na bojišču ali pa bili vsaj huje ranjeni. To potrjujejo tudi izjave številnih vojakov, ki so jih Nemci ueli.

A vse te izgube so zaveznički utrpeli že samo v prvih dneh, hudo pa se njihovo število stopnjuje v vsakim nadaljnjem dnu in z vsake uro. Naj že bo s temi žrtvami, ki jih doslej še ni bilo nikjer na nobenem bojišču tako krvavih, kakor koli, niso v nobenem razmerju z doseženimi uspehi.

Nasprotniki govore

Da je boj na evropskem zahodu vse prej ko lahek, pričajo tudi poročila zavezniških časnika injev.

Reuterjev dopisnik Campbell poroča z normanskega bojišča na primer tole: »Naravnost čudež je, da se živim in da še lahko pišem tole poročilo. Res se čudim, kako sem mogel preživeti 24 ur na tem kraju, ki je poln hudih presenečenj. Bombe, granate, krogle, mine, da ne govorim o težkih zasedah, nam vsako uro pripravljajo nesteto grozotnih doživljanj. Trupla naših vojakov leže okrog vsa krvava in pokrita s kosi šatorskih kril ali pa komaj na pol zakopana. Na predmestju vlada silno nezdravo ozračje. V sredo me je uničujoč zaporni ogenj sovražnikovega topništva za celo uro priklenil k tlom. Na obalo privlečena vozila so postala žrtev tega obstreljevanja. Večino zadnjih 24 ur sem preživel tako, da sem ležal na obrazu na tleh ter glavo tlačil v pesek ali v zemljo.

Ali na drugo poročilo, ki ga je dala ameriška agencija »United Press«: »Prve britanske čete in severno-ameriške naskakovalne čete, ki so doslej francosko obalo, je skoraj vse uničil izredno hud nemški zaporni ogenj. Prvo razdobje vdora je bilo zelo krvavo in strašno, kakor so si ga mogli misliti tudi najodporniški stari vojniki. Nemške strojne in topovske kosi s točo izstrelkov kakor kosa mlado travo.

Drugi dan — samo še tretjina živa

Angleški vojni fotograf Brandt, ki je bil samo dve uri na prvem zavezniškem predmestju v Normandiji, se je vrnil na angleško obalo ves pod vtisom strašnih prizorov, ki jih je tamkaj videl.

»Onstran Rokavskega preliva,« je dejal med drugim, »je bolj vroče kakor v peklju. Anzijsko bojišče ni proti temu nič. Nemci imajo izredno spretno postavljen sestav strojničnih odpornih gnezd. Nemški vojaki so hladnokrvni in so docela dokazali svoje velike vrline. Najprej so počakali, da so prvi zavezniški vojniki prispeli do obale, nato pa so jih obsuli z orkanom ognja in jekla. Hkrati pa so nemški topovi začeli bruhati ogni na pristajalne čolne, ki so se bližali. Padel je velik odstotek zavezniških vojakov.

Obala se je tresla kakor ob izbruhu potresa, ko so se začele razletavati mine. Prizor bi se zdel vsakomur neresničen, če tega ne bi sam doživel in videl na lastne oči. Grmelo je, se bliškalo in bobnelo. Mnogo mož je padlo v hudem nemškem ognju, drugi pa so se spodtkali nad trupli svojih tovarišev. Vse nebo je bilo pokrito z letali. V kratkem je postala voda čudna mešanica razvalin, med katerimi so plavali mrljici.

»Pred našimi postojankami se grmadijo trupla padlih napadalcev in na obali leže razbitine razstreljenih izkrcavalnih čolnov in bojnih ladij,« so pripovedovali Britanci, Kanadanci in Amerikanci, ki so usli nemškemu ognju. »Izločene Britancev in Amerikancev so zelo velike. Od mnogih zavezniških oddelkov je druga dne invazije ostala živa le še tretjina mostva.«

»Najbolj krvav boj v tej vojni«

»Najgroznejše pa je bilo pogledati,« pripoveduje ujet kanadski nadporočnik, »številne padle angleške vojske, ki so ležale vzdolž vse obale. Med njimi sem videl mnogo Kanadčanov. Sam sem mogel naštetih nad 2000 padlih vojakov. Več nisem mogel šteti, zakaj število padlih angleških vojakov gre v deset tisoče. Ta boj ob severni francoski obali je gotovo najbolj krvav boj v tej vojni.

Kakšno je razpoloženje v zavezniškem taboru, kaže tudi kratko poročilo, ki ga je dopisnik newyorškega lista »Times« poslal z evropskega bojišča in ki pravi dobesedno:

»Zdaj ni časa, da bi vriskali, marveč da bi molili. Glavni del nalote, kako premagati sovražnika, nas še čaka. To bo trdo in nasilno delo. Z velikimi krvavi izgubami izvedeno izkrcanje na obali je šele prvi in morda najlažji del. Nemške baterije, ki branijo obalo, so zelo močne. Glavna preizkušnja šele pride.

»Nas ni dozdej še nič presenetilo«

Precej drugačno pa je razpoloženje na nasprotni strani, v nemškem taboru, kakor se lepo vidi iz poročila, ki ga je napisal nemški vojni poročevalec Alex Schmalfluss in v katerem pravi:

»Danes popoldne sem se na bojišču srečal z načelnikom štaba vrhovnega poveljnika nemške vojske na zahodu, maršala Rundstedta. Med košatim drevjem nekje južno od Caena stoji hišica, v kateri so izpraznili sobo za nemške častnike. Načelnik štaba se pravkar vrača z vojnje po bojišču, na kateri je prišel prav do prvih bojnih črt.

»Veste,« je dejal medtem ko mi je stiskal roko, »res sem kar navdušen, tako sijajno se drže naši vojniki in tako odlično je razpoloženje med njimi.

»Vi bi gotovo radi zvedeli kaj podrobnejšega o položaju,« je nadaljeval, pri tem pa se zazrl na zemljevid, ki je bil razgrnjen pred njim na mizi. »Saj veste, da je sovražnik ustvaril domdeisto in da zdaj

pošila tja vedno nove okrepitve. Seveda tudi mi ne spimo in si lahko mislimo, kaj sovražnik namerava. Naši protikrepi se bodo, ko bo prišel ugodni trenutek, pokazali v vsej svoji uspešnosti. Kakšni so ti ukrepi, vam seveda zdaj še ne morem povedati. Naj bodo boji, ki se bodo razvili, še tako zagrizeni, mi jih vzlic temu pričakujemo z vsem zaupanjem in mirnostjo. Kar se je zgodilo doslej, nas pa ni prav nič presenetilo. Marsikaj se bo še zgodilo in doživljali bomo, da bo šlo zelo trdo, toda potem bo prišlo tudi plačilo.

Glas Evrope

In končno naj ponudimo še, kako gleda na anglo-ameriški vdor ostala Evropa, ki je prej morda navijala za Anglijo in pričakovala tešitve od nje, zdaj pa je, zlasti še po številnih divjaskih anglo-ameriških letalskih napadih na evropska mesta — celo mesta bivših ali sedanjih uradnih angleških zaveznikov — jasno spoznala, da ne sme gledati v Angležih in Amerikancih svojih rešiteljev, marveč grobarjev.

Francoski listi splošno poudarjajo, da brani nemška vojska na francoski obali Francijo, Veliko Nemčijo in s tem tudi Evropo. V vseh listih prihaja do izraza zaupanje, ki ga imajo Francozi v udarno moč nemških čet.

Predsednik srbske vlade Milan Nedjić je ob pričetku invazije izjavil dopisniku DNB-ja med drugim: »Vsekakor bodo računali Londona, ki misli, da bo Srbe in Srbijo v zvezi z invazijo potegnili v velik balkanski upor, napačni. Mi vemo, da so nas Angleži in Amerikanci izdali in prodali bojiščevikom. Tako preostaja nam, kakor tudi vsem ostalim narodom na jugovzhodu Evrope, le to, da brezkompromisa nadaljujemo protiboljševski boji, ki ga vodimo še skoraj tri leta z vedno večjim uspehom... Invazija ničesar ne spreminja v stališču Srbije. Pripravljani smo storiti vse in žrtvovati vse za blagor našega naroda. Prav tako kot nemški narod tudi mi neomajno verjamemo, da oni, ki v teh preizkušnjah in težkočah vzdrži, reši ne le svoje lastno življenje, marveč tudi bodočnost vsega naroda, da, bodočnost vse Evrope.«

Slovaški ministriki predsednik pa je dejal: »Poskus invazije pomeni višek anglo-ameriškega zločina: izročiti Evropo, to zibelko omike, boljševskim trumam.« Hrvatski državni govornik je ob isti priliki povedal svojo sodbo o invaziji ter med drugim dejal: »Hrvatski narod gleda na anglo-ameriško invazijo tako, kakor da bi mu hotela vzeti njegovo lastno državo ter ga podrediti drugim narodom. Zato je hrvaški narod odločen, da bo uporabil vse svoje sile za skupni boj ter da se bo z nemškim vojakom uprl vsaki invaziji, ker ve, da se bori za svoj obstoj in za svojo svobodo. Uspeh invazije bi pomenil judovsko-boljševsko vladno nad hrvaškim narodom.«

Koliko je Angležem in zlasti še Amerikancem do tega, da se ohrani evropska omika in da evropski narodi žive v miru in zadovoljstvu, najlepše dokazujejo njihovi divjaski napadi na mesta in mirno prebivalstvo celo tistih narodov, ki so toliko žrtvovali, da so šli celo vanje v boj ali pa so vsaj s simpatijami vse časa do zadnjega gledali nanje.

Zdaj so karte tuje za te narode jasne. Evropa se je odločila za življenje in ne za smrt; za življenje, kakršno zasluži in do kakršnega ima po vseh naravnih zakonih pravico. Docela se zaveda pomembnosti besedi, ki jih je na dan anglo-ameriškega vdora izrekel nemški državni tiskovni voditelj Dr. Dietrich.

»Že tolikokrat napovedani napad zahodnih pomagačev boljševizma za svobodo Evrope se je pričel. Pripravili jim bomo to pot sprejem. Nemčija se zaveda pomena te ure. Borila se bo z vso silo in z neomajno odločnostjo, da ohrani Evropi njeno omiko in življenje evropskih narodov pred navalom divjakov.«

Na knjižni trg je prišla nova knjiga »SLOVENCEVE KNJIZNICE«

Max Metzger:

Monika potuje na Madagaskar

Knjiga je polna vedrine in vam bo za razvedrilo kakor nalasč. Knjiga je za odrasle in za otroke. Opisuje potovanje učenjaka na Madagaskar, ki mu dela družbo hčerka Monika. Zanimivi opisi, ljubko pripovedovanje, nevarnosti, odkritje redke in čudovite lepe orhideje, ki jo varuje kača — vse to je orisano tako preprosto pa tako privlačno, da boste knjigo brali s užitkom vi in vaši otroci. Kdo ne želi danes potovati po svetu? Potujte torej v mislih z malo Moniko na Madagaskar. — Knjiga je v prodaji po vseh knjigarnah in trafikah.

Pisma nam in vam

Gospod urednik!

Drugo vojno že preživljam v Ljubljani in bi jo rad vsaj tako kakor prvo tudi preživel, čeprav sem v gmotnem pogledu precej škrjipih. In ker me tarejo vsakdanje skrbi, kako bom preživel sebe in svojo šesčlansko družino, me sem pa tja kdaj pol zanese tudi na deželo po kak živec.

Prejšnji teden sem se po takšnih opravkih mudil v notranjskih Rovtлах, a povedati moram takoj, da sem precej razočaran prišel domov. Ne samo da nisem dosti opravil, to se pravi, da se mi ni posrečilo razen treh jajčk in nekaj krompirjev dobili nitesar, marveč me je še zaradi nitešar drugega ta moj ubisk v Rovtлах spravil hudo v slabo voljo. Neki tamkajšnji domačin — po vsem vidcu se tudi on težko bori s sedanjo vojno stisko — mi je pripovedoval med drugim tudi naslednje:

Kmetje v Rovtлах imajo to srečo, da lahko precej svobodno gospodarijo z vsem, kar imajo. Če bi bile danes redne razmere, bi jim tega tudi nihče ne zameril, tako jim pa skoraj moraš, če pomisliš na tisoče in tisoče Slovencev, ki si ne morejo privoščiti, niti za drag denar ne, za življenje najpotrebnejših živil.

Tam v Rovtлах imajo kmetje poleg drugega še to srečo, da jim vsaj dosti se ni bilo treba oddajati mleka Prevodu. Zato lahko z njim svobodno razpolagajo in lahko skoraj prav tako kakor v mirnih časih izdelujejo precejšnje količine surovega masla. To maslo pa je, razumljivo, naprodaj v prvi vrsti tistim, ki dajo več zanj. Rovtlarji so si za svoje maslo hitro našli najti dobre odjemalce, pa ne morda v bližnjih krajih kje in tudi ne v Ljubljani — saj so tisti Ljubljancani, ki jih pol za živce pripelje v kote, po veliki večini malo pešični ljudje — temveč v Trstu. Tisti domačini mi je pravil, da vsak boljši kmet iz Rovt naredi na teden najmanj po pet ali še več kilogramov surovega masla, ki gre po skrivnih potih skoraj ves v Trst, kjer ga potem prodajajo po 500 litr za kilogram! Za ljudi, kakršni sem jaz, je takšna cena le nekoliko preveč bajna, saj bi potemtakem moral ves mesec delati za dobra dva kilograma masla!

Razumljiva sem, ali res ni mogoče nitesar ukreniti proti tej »panogici« erne borze. Pa ne mislim tako, da bi tisto surovo maslo iz Rovt nosili razni prekupčevalci in veržniki po isti ceni namesto v Trst v Ljubljano Ne, saj na ta način tisti, ki so mlačob najbolj potrebni, spet ne bi imeli nitesar od tega, kakor se zdaj ni-majo, pač pa v veliki meri oni, ki jim že tako nitesar nujnega ne manjka. Dalo pa bi se to vprašanje morda rešiti na kak drug način, recimo tako, da bi Prevod — mislim, da za to zdaj ni več nobenih nepremagljivih ovir — tudi v Rovtлах poskrbel za obvezno oddajo mleka, če pa že to ne gre, pa naj bi vsaj pristojne oblasti preprečile skrivno odzajanje surovega masla v Trst, ko ga Ljubljana ni prav nič manj potrebna, vsaj njen revnejši del ne.

Seveda je v zvezi s tem treba načeti še drugo vprašanje, vprašanje cen, po katerih naj bi kmet smel prodajati svoje izdelke in pridelke. Treba je upoštevati, da mora tudi on vsako stvar, ki jo hoče kupiti v mestu, presneto drago plačati. Zato bi bilo po mojem mnenju prav, če bi tudi on smel svoje stvari, ki jih prideluje in izdeluje, prodajati vsaj nekoliko dražje, kakor pa to sme zdaj. Mleka na primer ne bi toliko naskrivaj prodali, če ne bi bila oblastveno določena cena tako nizka. Za primeren denar bi ga sami radi oddajali Prevodu in bi bilo na ta način tudi črne borze s surovim maslom vsaj v tistem razmahu, v kakršnem je zdaj, kaj brž konec, se vam ne zdi?

Ljubljancan.

Čerjenji gospod urednik!

Danes, ko slovenski narod preživlja najtežje ure svoje zgodovine, ko po slovenski zemlji ropa, mori in požiga komunistična drhal, ko naš človek s strahom gleda v bodočnost, ko sta beda in pomanjkanje dosegla vrhunec — se mi zdi primereno, da vsaj nekoliko osvelim bedo tistih Novomeščanov, ki jim je komunizem sverinsko umoril družinske poglavarje.

Prenekatera družina že nad pol leta obkrojuje izgubo svojega rednika, dragega moža in očeta. Otroci, ki so bili tedaj, ko so jim komunisti odpeljali očeta, komaj šele rojeni, se seveda niti še ne zavedajo, kaj so jim komunisti ugrabili in za vselej vzeli, a žene, ki so se hočeš nočeš morale spriznati z mislijo, da njihovega moža nikoli več ne bo nazaj, gledajo s strahom v bodočnost in premišlujejo, kako bodo preživelje svoje otroke. Tolži jih misel, da so na oltar domovine položile veliko črtev, da so njihovi možje umrli za pravo in sveto stvar, hkrati pa jim skrbi za bodočnost spremlja prepričanje, da se bo oblast prav gotovo ozirala na njihovo bedo ter jim bo skušala vsaj nekoliko olajšati težo današnjih dni.

Da, spričo položaja, v katerem so se znašli in z ozirom na plemenito črtev, ki so jo doprinesli njihovi, v boju proti komunizmu, temu najhujšemu sovražniku našega naroda padli svojci, je tudi res prav in sirolam oblast v prvi vrsti šla na roko. Dovolite mi pa, gospod urednik, da navedem naslednji primer:

Sedemčlanska družina je v dobi komunističnega nastlja izgubila svojega rednika, moža oziroma očeta. Oba starjša sinova sta pri domobranci. Edini zaslužek daje tej družini majhna trgovina s čevlji. Ob času komunističnega ropanja so ji precej blaga pokradli. Ko so se v Novo mesto vrnili naši hrabri domobranci, je tudi tej družini odleglo, saj je bilo upravičeno upanje, da se bo njen gmojni položaj vsaj nekoliko zboljšal.

Pred kratkim sem stopil v to trgovnico, da bi si kupil čevlje. A napotili so

Začetek in delo rdeče svobode v žalski župniji

Tudi Zalni in vsej njeni župniji so rdeči osvoboditelji naredili toliko gorja in tako razdejali, da bo v spominu še poznim rodovom.

Oče in učitelj žalskih komunistov je bil Erjavc Ivan po poklicu jurist, doma iz dobre hiše iz Plešivice. Ves čas njegovega solanja je mati zadrževala: naš Ivan bo novomašnik. V ljubljanski šoli pa se ni vzgajal za novomašnika, ampak za OF.

Takoj po razsulu Jugoslavije 1. 1941, je začel organizirati po žalski župniji in okolici Osvobodilno fronto. Leta 1942 so mu pa tla v domači fari postala prevročna, zato jo je popihal v gozd. Tedaj je rekel neki možakar iz žalske župnije: »Zdaj je pa šel brat novo mašo — v gozd pod smreko!«

Mati je še vedno trdila, saj naš Ivan ni pri komunistih, ampak se je samo skrnil pred Italijani in še naprej študira. Ljudje se niso dali premočiti, ker so dobro vedeli, da Ivan študira pri osvoboditeljih, in sicer pod imenom »Cene«, kakor se je takoj po begu svojiskih junakov pokazalo, ker je »Cene« prišel v Grosuplje in prevzel poste okrožnega komisarja za okrožje Grosuplje-Stična. Mati je bila zdaj vsa srečna in je govorila: »Zdaj nam vsa svobodni!«

Toda drugi ljudje so bili te svobode žalostni, ker so dobro vedeli, kaj jim prinaša. Matere in žene so jokale, ker so jim sinove in možje mobilizirali, ona jih je tolažila: »Kaj boste jokale, na lik bodo pa ja šli! Saj se mora mo Ivan že dve leti mučiti po gozdu. Zdaj je pa itak konec in emo že svobodni.« Res je bilo kmalu konec, toda samo njihove »svobode«. Ob prihodu nemške ofenzive, jo je naš okrožni komisar eden izmed prvih širokih korakov popihal spet v gozd.

Njegov prvi pomočnik je bil stari partijec Starič Ludvik, sedlar iz Velikega Mlačvega. Temu ni nič dišalo, da bi šival konjske komate, za kar se je bil izučil. Čutil se je sposobnega za višji poklic: da bo s samokresom strahoval svoje ubogo ljudstvo. Za to delo se je res dobro izkazal, saj hodil že nad dve leti po raznih krajih Dolenjske kot povelični komisar in ga že vsi poznajo kot krutega krvoloka.

Tema dvema se je pridružil še Zitnik Janez, sluga občine Slivnica-Zalna in zastopnik Vzajemne zavarovalnice. Taka služba je bila kakor nalašč za njega, saj je lahko nemoteno hodil po žalski okolici ter pridno delal za rdečo »svobodo«, za kar je bil že leta 1942 povisan v rdečega sodnika. Domnevalo je, da ima prav ta človek na vesti smrt občinskega tajnika Šemeta Alojzija iz Zalne 46, Zavržena Janeza, pokr. cestarja iz Luč, in Globokar Zoljio iz Zalne, ki so bili vsi protikomunističnih misli, zato so jih krvoloki po naročilu rdečega sodnika odpeljali na Polževo in jih tam

me drugim, ker so čevlje tu dobili premalo in jim jih je že zmanjkalo. Neka druga trgovina, kjer prej še nikoli niso prodajali čevljev in imajo z drugim blagom, ki ga prodajajo, dovolj zaslužka, jih je dobila sedemkrat več. Zanimal sem se, a zvedel nisem, kako je vendur mogoče, da so pri delitvi čevljev v prodajo prezrli družino, ki ima po mojem mnenju že zato, ker so ji komunisti prizadejali hudo škodo, prednost pri zaslužku. Se vam ne zdi, gospod urednik, da bi se na odločitvah tistih moralo ozirati tudi glede tega na to, koliko je kdo potreben in pomoči vreden?

Gotovo smo si edini v naslednjem: Prav je, da se ustanovljajo razne dobrodelne ustanove, da se v socialne namene prirejajo tombole in podobno, vendar pa mislim, da bi se bilo treba ozirati tudi v primerih, kakršnega sem navedel, na to, kdo je pomoči in upoštevanja potrebnejši in vrednejši. Tudi na ta način je mogoče marsikje olajšati bedo in pomanjkanje. Priznali je treba, da si naše oblasti zelo prizadevajo, da bi omiliše bedo revnejšim slojem in tudi razumem, da kar na mah ni mogoče urediti vse tako, kakor bi kdo zaslužil, a te moje vrstice naj bi dosegle, da se bo to vsaj v bodoče zgodilo. Tudi v tem oziru vsakomur po njegovi potrebnosti in zaslužku!

Propustnice za zaporno črto okoli mesta Ljubljane

Od 16. 7. 1944 dalje imajo veljavo za prekrašanje zaporne črte okoli mesta Ljubljana samo propustnice L in propustnice Süd, ki jih izda Prüfstellle IX des OKH.

Lastniki prejšnjih dovoljenj, ki morajo tudi v bodoče prekrašiti zaporno črto, naj pravočasno vložijo prošnje za izdajo novih propustnic (najkasneje do 30. 6. 1944), in sicer:

- a) prosilci z bivališčem v Ljubljani, pri svojih pristojnih poljeitskih stražnicah;
- b) prosilci, ki bivajo izven Ljubljane, pri županstvu svojega kraja.

Stranke se pri Prüfstellle IX ne sprejemajo. Utemeljitev prošnje je treba sestaviti po možnosti v nemškem jeziku. Prošnje za obnovitev propustnice je treba vložiti najmanj 15 dni pred zapadlostjo.

Vodnja urada: Wölky, Hauptmann.

Quo vadis Roman v slikah

Dobite ga v uredništvu »Slovenskega doma«.

pobili. Šemeta Alojzija so vpricho žene pobili na travniku na Blatu, ko je nakladal seno. Po nemški ofenzivi 1. 1943 novembra meseca pa je ta rdeči sodnik prejel zasluženo plačilo.

Tem trem so se pa pridružili še razni puhloglavci, ki so hoteli hitro doseči visoka mesta. Nekaj teh še danes čaka po gozdovih, drugi so jih pa že dosegli pod zemljo.

Do sedaj je eden najbolj krutih Erjavc Alojzij, sin posestnice iz Plešivice, bratranec jurista, očeta žalskih rdečkarjev. Ta ima že mnogo ljudi na vesti, če sploh ima še kaj vesti.

Ta je bil po samorazkroplitvi svojiskih junakov izvoljen za rdečega »narodnega poslanca«. Volitve so tedaj potekale tako, da so tolovaji s puškami segnali skupaj ženske, kajti možkih ni bilo doma, ker so bili že pobegnili pred rdečo »svobodo«, ali pa so bili prisilno mobilizirani. Vse te, s silo nagnane ženske so morale glasovati zanj in tako je bil izvoljen. Mož se je tudi izkazal, da je sposoben za tolovajskega poslanca. Ko je po Dolenjskem že nastopala nemška vojska, je pribežalo od tolovajske »brigade«, od Sv. Križa pri Litiji, sedem prisilnih mobilizirancev, vsi iz žalske župnije. To so bili Hrovat Janez, Mehle Franc, Habjan Franc, Potokar Janez in Paik Anton, vsi iz vasi Luče, ter Zavržen Jože in njegov bratranec Zavržen Franc, oba iz Lobčka. Naš »poslanec« je takoj zvedel za te fante, ki so se skrivali na domovih. Zagrozil jim je, da se morajo takoj javiti rdeči komandi v Grosuplju. O nemški ofenzivi, na katero so se fantje izgovarjali, ni hotel nič slišati. Ko so se na njegov pritisk javili, je »poslanec« takoj predlagal rdeči komandi, naj jih postrele kot ubežnike iz rdeče vojske. Predlog je šel na glasovanje. Erjavc je s svojim glasom dosegel večino ter so vseh sedem nedolžnih postrelili.

Ravno tako se je zgodilo z Moharjem Jožetom iz Plešivice in Verbišem Albinom iz Lobčka. Ta dva sta bila ob razsulu badoljevine na Turjaku zajeta od tolovajev ter nato odpeljana v Kočevje. Iz Kočevja so ju odposlali v Grosuplje s pripombo, da niso našli nič obtežilnega glede njih in naj jih dajo v četo kot mobiliziranca. To pa ni šlo v račun našemu »poslanec«, kajti Mohar Jože je preveč vedel o njem. Še leta 1942 junija je moral Mohar imeti za tolovaje stražo na Plešivici. Tedaj je videl da je šel naš sedanji »poslanec« ponoči v spremstvu dveh tolovajev iz Plešivice proti Lobčku. Čez nekaj časa so vsi trije prignali nazaj posestnika in čevljarija Šemeta Janeza iz Lobčka. Sedanji »poslanec« je zagrozil stražarju Moharju, da mora biti o tem tako tiho, kakor da ni nič videl. Dalje mu je govoril, da se čevljariju Šemetu ne bo zgodilo nič hudega ter da so ga vzeli samo zato, da

ho partizanom krpal čevlje. Isto noč so odpeljali tudi Moharič Alojzijo iz Sole pri Lučah, ter so ob skupaj še isto noč v gozdu nad Lučami ubili. Mohar in Verbič sta še več enakih stvari vedela o našem rdečem »poslanec«, zato je dal oba ubiti nekje v okolici Grosuplje. Pa vse to ne bo temu tolovajskemu izbrancu nič pomagalo, ker zdaj že tudi drugi vedo za njegovo delo. Zelo delaven je bil in je še Janez Škrabar iz Zalne, po poklicu trg. pomočnik; tudi ta je bil že leta 1942 politični komisar. Jeseni 1942 je bil odpeljan v internacijo. Po 8. septembru 1943, je prišel iz internacije, ter je takoj nastopil staro komisarsko službo, katero še zdaj izvršuje po gozdu.

Po 8. septembru lani so prišli na dan še drugi rdečkarji. Tako je bil šolski upravitelj Weber Alojzij iz Zalne na mah komandant mesta Grosuplje. Prej je vedno govoril, da nima nič s tolovaji. Pred nemško ofenzivo jo je ta komandant popihal nazaj v Zalno, ker je računjal, da se bo doma potuhnil, pa bo

zopet vse dobro. A se je roka pravice spomnila tudi njega.

Dalje se je tedaj pokazal v rdeči barvi Potokar Anton iz Plešivice, po poklicu kovač. Delo mu ni nikoli dišalo, zato se je že prej vdajal rdečim za terenca. Na zunaj je vedno kričal proti njim, naskrivaj pa jim je stalno nosil poročila. Po 8. sept. 1943 je bil svojih referent. Po nemški ofenzivi pa je prevzel vlogo brivca. Čakal je v Zalni ali pa na Mlačevem ženski, ki so hodile peš obiskovat sinove ali možje v Ljubljano, kamor so ušli pred rdečo »svobodo«, ter jim je strigel lase. Ko jih je ostrigel, jim je za plačilo pobral vse, kar so nese svojim domačim v Ljubljano, tudi denar, ako ga je dobil.

Nadalje se je razkrinkal tudi Kožak Anton iz Plešivice. Ta je pri neki priliki dejal: »Turk iz Plešivice me je imel za najboljšega človeka, pa sem bil vedno partizan.« Pred nemško ofenzivo jo je res popihal v gozd!

Naš rdeči učitelj Erjavc Ivan, jurist iz Plešivice, je imel še pred razpadom bivše Jugoslavije ljubico na Malem Mlačevem pri Česuvarju. Medtem ko je hodil k dekletu v vas, je drugim domačim pridno oznanjal rdeči evangelij, kar ni bilo brez uspeha.

Ko so rdeči pričeli s svojimi nastopi žalske farane »osvobojati« premoženja in življenja, sta prav pridno poprijela tudi ljubica našega rdečega učitelja ni hotela zanoštajati. Pristopila sta v družbo še dve njeni sestri, tako da je bila v družini kar komunistična petorica. Vsi so prav pridno delali za »svobodo«. Tone in France še sedaj pridno »osvobojata« žalsko župnijo. Tudi rojstna vasi nista pozabila, ter sta Malo Mlačevu osvobodila za nekaj glav živine. — Po 8. sept. je bila pri svobodnih volitvah ljubica našega rdečega osvoboditelja izvoljena v Vrhovni plenium OF, a te časti ni dolgo uživala.

Še nekaj drugih deklet smo imeli, ki so bile zelo navdušene za rdečo »svobodo«. Erjavc Pepeca iz Plešivice, sestra rdečega »poslanca«, je že 1. 1942 pridno delala za rdečo. Ko se je avgusta 1942 organizirala VS v gradu Boštanj, se je kar topila od prijaznosti do fantov ter jim vedno govorila, da je delala za tolovaje samo toliko, v kolikor je bila prisiljena. Naskrivaj pa je še vedno po kovaču Potokarju stalno držala zveze z razbojniki. Po 8. septembru je pa zaslajala v najlepši rdeči barvi. Mislija je, da imajo banditi mnogo v žepu ter da se že lahko pokaže takšna kakršna pač je. Ko je prišla nemška ofenziva, je zopet naredila nedolžen obraz, pa sedaj ji ni nihče več verjel.

Tudi dve bivši gospodinjski učiteljici sta se odlikovali z delavnostjo za »svobodo«. Ko sta imeli ti gospodinjski učiteljici pozimi 1941 in spomladi 1942 gospodinjski tečaj v Zalni, sta učili dekleta izdelovati tudi razne konzerve, za kar sta imeli tudi potrebni stroji. Ko je bil tečaj končan, sta se spomnili, da bi bilo dobro tudi rdečo »svobodo« založiti s konzervami, pa sta bili pri tem kmalu zasčeni.

To so tisti prvaki, voditelji, in učiteljici, ki so hoteli tudi v žalski fari postaviti svet narobe in dokazati, da je prav, kar ni prav. Toda žalski farani, fantje in možje, so se temu nasilju uprli z orožjem, v kar so jih primorali rdeči rablji, ki so zadrževali, da bodo spremljali našo dolino v raj, v resnici so jo pa spremljali v peklu, kar pričajo poročene vasi: Zalna, Plešivica, Zagradec in šola v Zalni. Domačini, ki so od tolovajev toliko pretrpeli, ne bodo odnehali poprej, dokler ne bo zadnji teh izvrvkov prejel plačilo, kakršno je zaslužil. Po njih delu jih bomo sodili — kakor povsod.

»Čuj, lepa Friderika, nikar več ne žaluj, pozabi težke boli, nikar ne obupuj! Kar je bilo, je bilo, ne vrne se nazaj, a vsako leto vrne se zopet mesec maj! Glej, majnik zadehtel je spet šmarnice cvetlo, naj tudi tvoje boli je enkrat konec bo!« — »Još, ti me ne umeješ,« — »Če vse bi pozabila, prisega je bila!« — »Mariji sem prisegla in Sinu njenemu, da bol bo vedno v duši in v srca tihem dnu. Prisega mene veže in šla bom v samostan; tam v mislih samo njega imela bom ves dan!« — »Čuj, Friderika lepa, prisega ne velja, če človek jo v obupu in v strahu Bogu da! Bog vidi v našo dušo, Bog vidi nam v srce, prisega on ne sprejme, če jo rodi gorje!« — »Bogu bo bolj povšeči, če zdaj bi vse moči ti onim posvetila, ki jih more skrbiti! Molitev in pa delo to dvoje ljubi Bog bolj kakor pa prisega obupanih otrok!« — »Lepo me ti tolažiš, a kaj mi Bog bo del, če je prisega moja! On za resnico vzel?« — »To, dragi Još, pomali in brž bi videl sam, da tuđ ti bi dvomil in bi ne vedel kam!« — »Jaz bi prav dobro vedel, družico bi izbral, ljudem bi lajsal bōli, kar bi najbolje znal!« — »Ti meriš na poroko?« — »No, pa povej mi s kom! In jaz odgovorila takoj na to ti bom!« — »Da, na poroko merim in pa na oni dan, ki je za tebe, draga, bil v gozdu res strašen!« — »Se veš kaj govorila si meni takrat ti?« — »Pomisi Friderika, in reci tole mi: Ali samo beseda je kar tako bila, ko dela si, da željo bi vse uslišala?« — »Režlj se molke po sobi zdaj mučen je takó,

»Čuj, lepa Friderika, nikar več ne žaluj, pozabi težke boli, nikar ne obupuj! Kar je bilo, je bilo, ne vrne se nazaj, a vsako leto vrne se zopet mesec maj! Glej, majnik zadehtel je spet šmarnice cvetlo, naj tudi tvoje boli je enkrat konec bo!« — »Još, ti me ne umeješ,« — »Če vse bi pozabila, prisega je bila!« — »Mariji sem prisegla in Sinu njenemu, da bol bo vedno v duši in v srca tihem dnu. Prisega mene veže in šla bom v samostan; tam v mislih samo njega imela bom ves dan!« — »Čuj, Friderika lepa, prisega ne velja, če človek jo v obupu in v strahu Bogu da! Bog vidi v našo dušo, Bog vidi nam v srce, prisega on ne sprejme, če jo rodi gorje!« — »Bogu bo bolj povšeči, če zdaj bi vse moči ti onim posvetila, ki jih more skrbiti! Molitev in pa delo to dvoje ljubi Bog bolj kakor pa prisega obupanih otrok!« — »Lepo me ti tolažiš, a kaj mi Bog bo del, če je prisega moja! On za resnico vzel?« — »To, dragi Još, pomali in brž bi videl sam, da tuđ ti bi dvomil in bi ne vedel kam!« — »Jaz bi prav dobro vedel, družico bi izbral, ljudem bi lajsal bōli, kar bi najbolje znal!« — »Ti meriš na poroko?« — »No, pa povej mi s kom! In jaz odgovorila takoj na to ti bom!« — »Da, na poroko merim in pa na oni dan, ki je za tebe, draga, bil v gozdu res strašen!« — »Se veš kaj govorila si meni takrat ti?« — »Pomisi Friderika, in reci tole mi: Ali samo beseda je kar tako bila, ko dela si, da željo bi vse uslišala?« — »Režlj se molke po sobi zdaj mučen je takó,

»Čuj, lepa Friderika, nikar več ne žaluj, pozabi težke boli, nikar ne obupuj! Kar je bilo, je bilo, ne vrne se nazaj, a vsako leto vrne se zopet mesec maj! Glej, majnik zadehtel je spet šmarnice cvetlo, naj tudi tvoje boli je enkrat konec bo!« — »Još, ti me ne umeješ,« — »Če vse bi pozabila, prisega je bila!« — »Mariji sem prisegla in Sinu njenemu, da bol bo vedno v duši in v srca tihem dnu. Prisega mene veže in šla bom v samostan; tam v mislih samo njega imela bom ves dan!« — »Čuj, Friderika lepa, prisega ne velja, če človek jo v obupu in v strahu Bogu da! Bog vidi v našo dušo, Bog vidi nam v srce, prisega on ne sprejme, če jo rodi gorje!« — »Bogu bo bolj povšeči, če zdaj bi vse moči ti onim posvetila, ki jih more skrbiti! Molitev in pa delo to dvoje ljubi Bog bolj kakor pa prisega obupanih otrok!« — »Lepo me ti tolažiš, a kaj mi Bog bo del, če je prisega moja! On za resnico vzel?« — »To, dragi Još, pomali in brž bi videl sam, da tuđ ti bi dvomil in bi ne vedel kam!« — »Jaz bi prav dobro vedel, družico bi izbral, ljudem bi lajsal bōli, kar bi najbolje znal!« — »Ti meriš na poroko?« — »No, pa povej mi s kom! In jaz odgovorila takoj na to ti bom!« — »Da, na poroko merim in pa na oni dan, ki je za tebe, draga, bil v gozdu res strašen!« — »Se veš kaj govorila si meni takrat ti?« — »Pomisi Friderika, in reci tole mi: Ali samo beseda je kar tako bila, ko dela si, da željo bi vse uslišala?« — »Režlj se molke po sobi zdaj mučen je takó,

»Čuj, lepa Friderika, nikar več ne žaluj, pozabi težke boli, nikar ne obupuj! Kar je bilo, je bilo, ne vrne se nazaj, a vsako leto vrne se zopet mesec maj! Glej, majnik zadehtel je spet šmarnice cvetlo, naj tudi tvoje boli je enkrat konec bo!« — »Još, ti me ne umeješ,« — »Če vse bi pozabila, prisega je bila!« — »Mariji sem prisegla in Sinu njenemu, da bol bo vedno v duši in v srca tihem dnu. Prisega mene veže in šla bom v samostan; tam v mislih samo njega imela bom ves dan!« — »Čuj, Friderika lepa, prisega ne velja, če človek jo v obupu in v strahu Bogu da! Bog vidi v našo dušo, Bog vidi nam v srce, prisega on ne sprejme, če jo rodi gorje!« — »Bogu bo bolj povšeči, če zdaj bi vse moči ti onim posvetila, ki jih more skrbiti! Molitev in pa delo to dvoje ljubi Bog bolj kakor pa prisega obupanih otrok!« — »Lepo me ti tolažiš, a kaj mi Bog bo del, če je prisega moja! On za resnico vzel?« — »To, dragi Još, pomali in brž bi videl sam, da tuđ ti bi dvomil in bi ne vedel kam!« — »Jaz bi prav dobro vedel, družico bi izbral, ljudem bi lajsal bōli, kar bi najbolje znal!« — »Ti meriš na poroko?« — »No, pa povej mi s kom! In jaz odgovorila takoj na to ti bom!« — »Da, na poroko merim in pa na oni dan, ki je za tebe, draga, bil v gozdu res strašen!« — »Se veš kaj govorila si meni takrat ti?« — »Pomisi Friderika, in reci tole mi: Ali samo beseda je kar tako bila, ko dela si, da željo bi vse uslišala?« — »Režlj se molke po sobi zdaj mučen je takó,

»Čuj, lepa Friderika, nikar več ne žaluj, pozabi težke boli, nikar ne obupuj! Kar je bilo, je bilo, ne vrne se nazaj, a vsako leto vrne se zopet mesec maj! Glej, majnik zadehtel je spet šmarnice cvetlo, naj tudi tvoje boli je enkrat konec bo!« — »Još, ti me ne umeješ,« — »Če vse bi pozabila, prisega je bila!« — »Mariji sem prisegla in Sinu njenemu, da bol bo vedno v duši in v srca tihem dnu. Prisega mene veže in šla bom v samostan; tam v mislih samo njega imela bom ves dan!« — »Čuj, Friderika lepa, prisega ne velja, če človek jo v obupu in v strahu Bogu da! Bog vidi v našo dušo, Bog vidi nam v srce, prisega on ne sprejme, če jo rodi gorje!« — »Bogu bo bolj povšeči, če zdaj bi vse moči ti onim posvetila, ki jih more skrbiti! Molitev in pa delo to dvoje ljubi Bog bolj kakor pa prisega obupanih otrok!« — »Lepo me ti tolažiš, a kaj mi Bog bo del, če je prisega moja! On za resnico vzel?« — »To, dragi Još, pomali in brž bi videl sam, da tuđ ti bi dvomil in bi ne vedel kam!« — »Jaz bi prav dobro vedel, družico bi izbral, ljudem bi lajsal bōli, kar bi najbolje znal!« — »Ti meriš na poroko?« — »No, pa povej mi s kom! In jaz odgovorila takoj na to ti bom!« — »Da, na poroko merim in pa na oni dan, ki je za tebe, draga, bil v gozdu res strašen!« — »Se veš kaj govorila si meni takrat ti?« — »Pomisi Friderika, in reci tole mi: Ali samo beseda je kar tako bila, ko dela si, da željo bi vse uslišala?« — »Režlj se molke po sobi zdaj mučen je takó,

»Čuj, lepa Friderika, nikar več ne žaluj, pozabi težke boli, nikar ne obupuj! Kar je bilo, je bilo, ne vrne se nazaj, a vsako leto vrne se zopet mesec maj! Glej, majnik zadehtel je spet šmarnice cvetlo, naj tudi tvoje boli je enkrat konec bo!« — »Još, ti me ne umeješ,« — »Če vse bi pozabila, prisega je bila!« — »Mariji sem prisegla in Sinu njenemu, da bol bo vedno v duši in v srca tihem dnu. Prisega mene veže in šla bom v samostan; tam v mislih samo njega imela bom ves dan!« — »Čuj, Friderika lepa, prisega ne velja, če človek jo v obupu in v strahu Bogu da! Bog vidi v našo dušo, Bog vidi nam v srce, prisega on ne sprejme, če jo rodi gorje!« — »Bogu bo bolj povšeči, če zdaj bi vse moči ti onim posvetila, ki jih more skrbiti! Molitev in pa delo to dvoje ljubi Bog bolj kakor pa prisega obupanih otrok!« — »Lepo me ti tolažiš, a kaj mi Bog bo del, če je prisega moja! On za resnico vzel?« — »To, dragi Još, pomali in brž bi videl sam, da tuđ ti bi dvomil in bi ne vedel kam!« — »Jaz bi prav dobro vedel, družico bi izbral, ljudem bi lajsal bōli, kar bi najbolje znal!« — »Ti meriš na poroko?« — »No, pa povej mi s kom! In jaz odgovorila takoj na to ti bom!« — »Da, na poroko merim in pa na oni dan, ki je za tebe, draga, bil v gozdu res strašen!« — »Se veš kaj govorila si meni takrat ti?« — »Pomisi Friderika, in reci tole mi: Ali samo beseda je kar tako bila, ko dela si, da željo bi vse uslišala?« — »Režlj se molke po sobi zdaj mučen je takó,

»Čuj, lepa Friderika, nikar več ne žaluj, pozabi težke boli, nikar ne obupuj! Kar je bilo, je bilo, ne vrne se nazaj, a vsako leto vrne se zopet mesec maj! Glej, majnik zadehtel je spet šmarnice cvetlo, naj tudi tvoje boli je enkrat konec bo!« — »Još, ti me ne umeješ,« — »Če vse bi pozabila, prisega je bila!« — »Mariji sem prisegla in Sinu njenemu, da bol bo vedno v duši in v srca tihem dnu. Prisega mene veže in šla bom v samostan; tam v mislih samo njega imela bom ves dan!« — »Čuj, Friderika lepa, prisega ne velja, če človek jo v obupu in v strahu Bogu da! Bog vidi v našo dušo, Bog vidi nam v srce, prisega on ne sprejme, če jo rodi gorje!« — »Bogu bo bolj povšeči, če zdaj bi vse moči ti onim posvetila, ki jih more skrbiti! Molitev in pa delo to dvoje ljubi Bog bolj kakor pa prisega obupanih otrok!« — »Lepo me ti tolažiš, a kaj mi Bog bo del, če je prisega moja! On za resnico vzel?« — »To, dragi Još, pomali in brž bi videl sam, da tuđ ti bi dvomil in bi ne vedel kam!« — »Jaz bi prav dobro vedel, družico bi izbral, ljudem bi lajsal bōli, kar bi najbolje znal!« — »Ti meriš na poroko?« — »No, pa povej mi s kom! In jaz odgovorila takoj na to ti bom!« — »Da, na poroko merim in pa na oni dan, ki je za tebe, draga, bil v gozdu res strašen!« — »Se veš kaj govorila si meni takrat ti?« — »Pomisi Friderika, in reci tole mi: Ali samo beseda je kar tako bila, ko dela si, da željo bi vse uslišala?« — »Režlj se molke po sobi zdaj mučen je takó,

»Čuj, lepa Friderika, nikar več ne žaluj, pozabi težke boli, nikar ne obupuj! Kar je bilo, je bilo, ne vrne se nazaj, a vsako leto vrne se zopet mesec maj! Glej, majnik zadehtel je spet šmarnice cvetlo, naj tudi tvoje boli je enkrat konec bo!« — »Još, ti me ne umeješ,« — »Če vse bi pozabila, prisega je bila!« — »Mariji sem prisegla in Sinu njenemu, da bol bo vedno v duši in v srca tihem dnu. Prisega mene veže in šla bom v samostan; tam v mislih samo njega imela bom ves dan!« — »Čuj, Friderika lepa, prisega ne velja, če človek jo v obupu in v strahu Bogu da! Bog vidi v našo dušo, Bog vidi nam v srce, prisega on ne sprejme, če jo rodi gorje!« — »Bogu bo bolj povšeči, če zdaj bi vse moči ti onim posvetila, ki jih more skrbiti! Molitev in pa delo to dvoje ljubi Bog bolj kakor pa prisega obupanih otrok!« — »Lepo me ti tolažiš, a kaj mi Bog bo del, če je prisega moja! On za resnico vzel?« — »To, dragi Još, pomali in brž bi videl sam, da tuđ ti bi dvomil in bi ne vedel kam!« — »Jaz bi prav dobro vedel, družico bi izbral, ljudem bi lajsal bōli, kar bi najbolje znal!« — »Ti meriš na poroko?« — »No, pa povej mi s kom! In jaz odgovorila takoj na to ti bom!« — »Da, na poroko merim in pa na oni dan, ki je za tebe, draga, bil v gozdu res strašen!« — »Se veš kaj govorila si meni takrat ti?« — »Pomisi Friderika, in reci tole mi: Ali samo beseda je kar tako bila, ko dela si, da željo bi vse uslišala?« — »Režlj se molke po sobi zdaj mučen je takó,

»Čuj, lepa Friderika, nikar več ne žaluj, pozabi težke boli, nikar ne obupuj! Kar je bilo, je bilo, ne vrne se nazaj, a vsako leto vrne se zopet mesec maj! Glej, majnik zadehtel je spet šmarnice cvetlo, naj tudi tvoje boli je enkrat konec bo!« — »Još, ti me ne umeješ,« — »Če vse bi pozabila, prisega je bila!« — »Mariji sem prisegla in Sinu njenemu, da bol bo vedno v duši in v srca tihem dnu. Prisega mene veže in šla bom v

M. M. A. F. F. I.

Sijaj in zaton

KLEOPATRE

18

DOSEDANJA VSEBINA

Razprti je na egiptovskem prestolu sred' prvega stoletja pred Kristusom so dovedle do posega rimske vojske v Egipt. Po smrti pregnanega a zopet postavljenega kralja Ptolemeja XIII. so se podobni dogodki zopet ponovili in takrat je v zgodke posegel tudi Julij Cezar, ki se je prav tedaj v državljanski vojni udaril za oblast s svojim nekdanjim prijateljem Pompejem. Cezar je zaščitil kraljico Kleopatru, zaradi tega pa je sprožil odpor egiptovske vojske. V sponadli se je rimskemu diktatorju posrečilo za tretji vstajo in Kleopatru kot edini vladarici utrditi prestol. Cezar se je zapletel z bistro kraljico v ljubavno razmerje, iz katerega se je rodil sin, nazvan Cezarion.

Kmalu za Cezarjem se je v Rim prišla pokazati Kleopatra s svojim sinom. Hotela je doseči velik politični uspeh in tam svoji kraljevini utrditi pot do veličine. Z razkošjem je Rimljane očarala, odbila pa jih je od sebe s svojo nadutostjo. Ni eno načrte pa je prekršila zarota, katere žrtve je postal Cezar l. 44. pr. Kr. V novi državljanski vojni, katero sta začela proti Cezarjevemu morilcem Oktavijus in Antonijus je skušala Kleopatra obraniti popolno nevtralnost. Odbila je pomnož zaratnikom, morala pa, da je obljubiti Antoniju. Zaradi višjih sil s svojo mornarico ni mogla o pravem času priskočiti na pomoč, zato je morala na odgovor k Antoniju v Tarsus.

Kleopatra je z razkošjem in lepoto očarala Antonija in ga osvojila. Antonijus se je vanjo zaljubil do udes. Naglo je urenil razmere na Vzhodu in nekaj mesecev pozneje odhitel za Kleopatru v Egipt. Kleopatra je zmagovalnega generala obdala s silajem in razvalom in ga tako vprekla v voz svojih političnih zaslužkov.

In priklenja ga je celo takrat, ko se je pod udarci nesreče skušal odtrgati od nje, so se vedno zvala in s prenovljenim pogumom vračal v njeno naročje, ki je zanj pomembno svet, ki je bil lepši in prijetnejši kakor Rim.

Toda na vsaj tej pustolovščini je čudovito to, da je Kleopatra sama in nevede zapadla prokletstvu lastne igre. Čeprav je bila njena pamet stalna na straži in čeprav je njena volja, da bi uresničila svoj sen, obvladovala čustva srca in križ njene krvi, se je vendar dogodilo, da Antonijus čez nekaj časa skupnega življenja z njo ni bil zanj več le oredje za izvedbo njenih političnih načrtov, temveč je postal končno njen nepogrešljivi soprog in potem oče njenih otrok. In ponosni kraljici ni ostalo prehranjeno, da v razmerju do tega moža ne bi spoznala čustva, ki jo je šele naredilo za popolno žensko in tudi njo postavilo pod udar splošnih zakonov življenja: ljubosumnosti.

ANTONIUS IN OKTAVIA

Oba zaljubljenca sta zimo prebila v najbujnejših užitkih, kar jih more nuditi svet. Aleksandrija je bila najdelicnejše prizorišče za tako »neposnemljivo življenje, ki ga je pripravila prijateljicu Kleopatru, da bi se razen v njo zaljubil tudi v njeno kraljestvo. Ko si je opomogla od ran, katere ji je prizadela državljanska vojna, in spet zazvela v blagostanju, kakršnega že dolgo ni poznala, se je prestolnica vsa predala uživanju. Hudakaji so bili vsi mrtvi ali v pregnanstvu. Bogati meščani so videli, da je donosnejše, ako se pečejo s trgovino, kakor pa s snovanjem zarot. Ljudstvo se je zanimalo le za konjske dirke, za glasbene prireditve, cirkuška tekovanja in se veliko manj brigalo za politična vprašanja. Pojavilo se je sicer spet stranke, ki so se med seboj stalno lasale, toda pri tem ni šlo več za prepire na dvoru, temveč za peletanje boje in za stave na najbolj priljubljene športne prave.

Trgovina in ladjarstvo sta bila v polnem cvetu. Steklarske in papirne tovarne, tkalnice platna in preprog, tovarne ladjakih instrumentov dišave in droži, ki so jih Egiptanci izvažali po vsem svetu, so delale s polno paro. Medičinski, književniški in modrosloveski kolegiji vseučilišča in tečajni slavni govornikov so bili prenatrpani, prav tako gledališča, baletne predstave in gostilne, kjer so ljudje preždeli pri igrah prav do jutranje zore. In nočni lokali, kjer so škali zabave trgovec, mešetarji z dežele in kapitanji obrežne plovbe in se zabavali v družbi vlačug. Če je pri tem prišlo do pretepev, se je zgodilo le zato, ker je na primer Philostratos ognjevit brcnil proti Hermagoru trditve, da je piskaski orkester iz Memphis holji od aleksandrijskega in da bo — deset draham proti petim! — pri naslednjem tekovanju odnesel prvo nagrado. Tudi vprašanje, ali bo v cirkušno zmugalo moštvo »Krokodil« ali moštvo »Zmaj«, je zadostovalo, da je zavrela kri.

»Neposnemljivo življenje — kakor ga je krstila Kleopatra sama — ni bilo očitno nič manj vabljivo in zapeljivo kakor obličje iznajditeljice. Kajti časoma je prišlo do tega, da je Antonijus temu življenju dal prednost pred vsakršnim drugim. Ze sam spomin nanj mu je priskušil vsakdanje življenje in povzročil, da ni mogel prenesti nobene druge zabave.

Kraljica je triumvirja preobrazila zunanje in notranje. Ljudje so videli Antonija v grškem plašču in belih čevljih, kako je nadišavljen z egiptovskimi dišavami obiskoval dirkališča in glasbena tekovanja, roko borbe in baksarske tekme, kako je vodil dirke z vozovi in se udeleževal modrosloveskih tečajev. Se pogosteje je hodil na lov in ribolov, na razvratne podelice ali na nočne krokarje v mestu. Kleopatri ni bilo nič nerodno sem pa tja prirežati tisti srčne večere, kakor jih je nekdo nazval, kjer so bili po vsem videzu sodeč v potokih tekoča

vina in mamila, katere so znali v aleksandrijskih delavnicah izdelovati na poseben način, tisto, kar je predstavljalo poglavitno skrivnost teh nagotnih predstav, katerih duša in središče ter glavna oseba — stasita Afroditá — je bila Piskateva hčerka.

Tudi potrošnja jedil na kraljevski mizi je bila ogromna. Zdravnik Philotas je pripovedoval Plutarhovemu staremu očetu, da ga je še kot medicince v Aleksandriji nekoč nek kuhar vzel a seboj v dvorsko kuhinjo, da bi si ogledal predpriprave. Osem neresev se je vrtilo na različni nad žerjavico, ki je bila različno vroča. Ko se je začudil o takšni potratnosti, je študent vprašal kuharja, čemu je potrebno, da toliko živali naenkrat in drugo za drugo pečejo. Kleopatrin kuhar ga je pomilovalno pogledal in odvrnil, da bi Antonijus vsak hiral lahko začutil lakoto in zavoljo tega je moral glavni kuhar, pa naj so ukazali prinesli jed kadar koli, imeti možnost, da je na mizo prinesel tisto zverino, ki je bila ravno primerno pečena. In to nedvomno ni bila edina pripravljena jed...

»Kraljica« pripoveduje Plutarh, »si je stalno izmišljala nove zabave, razvedrila in privlačnosti. Antonija je nase priklepala na tisoč načinov, sedaj z užitki, sedaj z ljubavnim dobrikanjem, potem z resnim vzpodbudanjem in soudeležbo pri najvažnejših državnih poslih. Bila je z njim, z njim se igrala, hodila z njim na lov ali pa ga spremljala po učilnicah in urilnicah. Gledala ga je, kadar se je uril v orožju. Bila je zraven pri njegovih nočnih potepih po mestu, pri čemer se je zabaval s tem, da se je preoblečen pomešal med ljudi in zbiljal iz mimoidočih vsakovrstne šale, ali pa jih od zadaj cukal. Tudi ona se je oblačila tako, da je bilo mogoče prepoznati, in marsi, katero noč je prišla domov s podplutbami po životu od sunkov pod rebra, ki jih je odnesla, v ušesih pa so ji brneli vsakovrstne žgoče šale, s katerimi so jo neznanec kot neznanco obkledali. Ti nočni potepi so končno vendar izzvali pri Aleksandrijskih sumničnja, toda onadva se za to nista zmenila. Strašansko sta uživala na teh spolzkih šalah in sta se potem, ko sta bila sama, režala kot otroka. Kraljica je v šali dejala, da ima Antonijus za Aleksandrijske svoj vedri obraz, ker je žalostnega prihranil za Rimljane.

Nekega dne sta šla loviti ribe, Antonijus, ki ni ujel nobene ribe, se je raztožil. Kraljica, ki je stala nedaleč od njega, jih je ujela že več. To ga je bolelo. Zato je ukazal nekaj ribičem naj se potopijo v vodo in skrivaj na njegov trnek nataknejo že uležo ribo. Na ta način je dva ali trikrat iz vode potegnili sijajen plen. Kleopatra je zvišajo zapazila, rekla pa ni ničesar, temveč je nasprotno hlinila veliko presenečenje nad srečo in spretnostjo svojega prijatelja. Das pozneje pa je vseeno povabila nekaj prijateljev na lov. Ona, Antonijus in vsa družba so zasedli čolne in ribolov se je začel. Komaj je Antonijus vrgel svoj trnek, je kraljica ukazala snužnju, naj prehitvi generalove potapljače in mu na trnek natakne ribo iste vrste, kakršne so dobivali iz dežel ob Črnem morju. Ko je Antonijus začutil pričakovani vgriz ribe, je zmagovalno potegnill vrvič. Vsi so se na glas zakrohotali, ko so zagledali tujo ribo. Antonijus je bil sprva v zadregi, ko je videl, da je postal predmet posmeha, pozneje pa ga je obhila rdčica, ko je opazil, da so pogrnutali njegov večerašnji trik. Toda Kleopatra ga je takoj potolažila, ko mu je pogumno dejala: »General, pusti trnek nam, ki biva mo ob Pharosu in Kanopu. To opravilo ni zate. Tvoj lovski plen so bila zmerom le zavojevana mesta, pokrajine in kraljestva!

Sredi užtkov »neposnemljivo življenja« je Antonijus prejel dve novici: njegova žena Fulvia je v Rimu jezikovala na vse pretege. Perzijel pa so z dvema vojskama vdrlil v Sirijo. Eni je poveljeval prestolonaslednik Pakorus sam, drugi pa Titus Lablinus, ki je bil služil pod Cezarjem in je potem prestopil na Pompejevo stran. Herod je bil pregnan iz Jeruzalema, na njegovo mesto pa so uporniki posadili njegovega tekmeca Antigona.

Antonijus se je predramil iz sladke omotice in odhitel v Tyrus, v edino sirijsko pristanišče, katerega napadalec se niso zasidli. Tu je spoznal, da je bil položaj kočljivši kakor pa si je mislil. Tri četrtine Sirije so bile izgubljene Pa to še ni bilo dovolj. Prihajala so iz Rima pisma, drugo hušje od drugega: Fulvia in njen brat Lucius sta spletkarila proti Oktaviju in sprožila v Umbriji upor. Oktavijus se je penil od jeze na Natonljevo družino. Lucius je bil prijel, Fulcia je pobegnila in je bila že na poti k svojemu soprogu.

Čeprav je bila izguba Sirije predstavljala veliko nevarnost, so Antonija dogodki v Italiji veliko bolj vznemirili, ker so ga očitno v rimski javnosti spravljali ob ugled in pri njegovih tovarših v triumviratu, pri Oktaviju in Lepidju, v slabo luč.

Med Tyrum Ciprom in Rodom je zbral dve sto ladjij in s njimi odpejal v Atene, kjer ga je pričakovala Fulvia. Med tem časom so raz za njegovim hrbtom tudi v Ciliciji se začele obrnile na slabo. Njegove

sumnice je zopet odvekej proti Italiji. Ker ga je gnala le želja, da bi vse nesporazume zopet izgledil, je komaj čakal, da pristane v Italiji. Spetoma pa mu je zbolela žena. Potovanje jo je izčrpalo in zmučilo so jo divji nastopi s soprogom, tlačil pa tudi strah ob misli na morebitne posledice njegove nepremišljene početja. V Sikyonu ni mogla več naprej in je ostala tam, dočim je Antonijus odplul dalje. Videla ga ni nič več: čez nekaj dni je umrla tako, kakor je bila živela: v mukah svoje neukrotljive in divje stremuške narave, zdvojena in razjarjena. Nek zgodovinar pravi o njej, da je »razjarjena pobegnila v peklenske nižave.

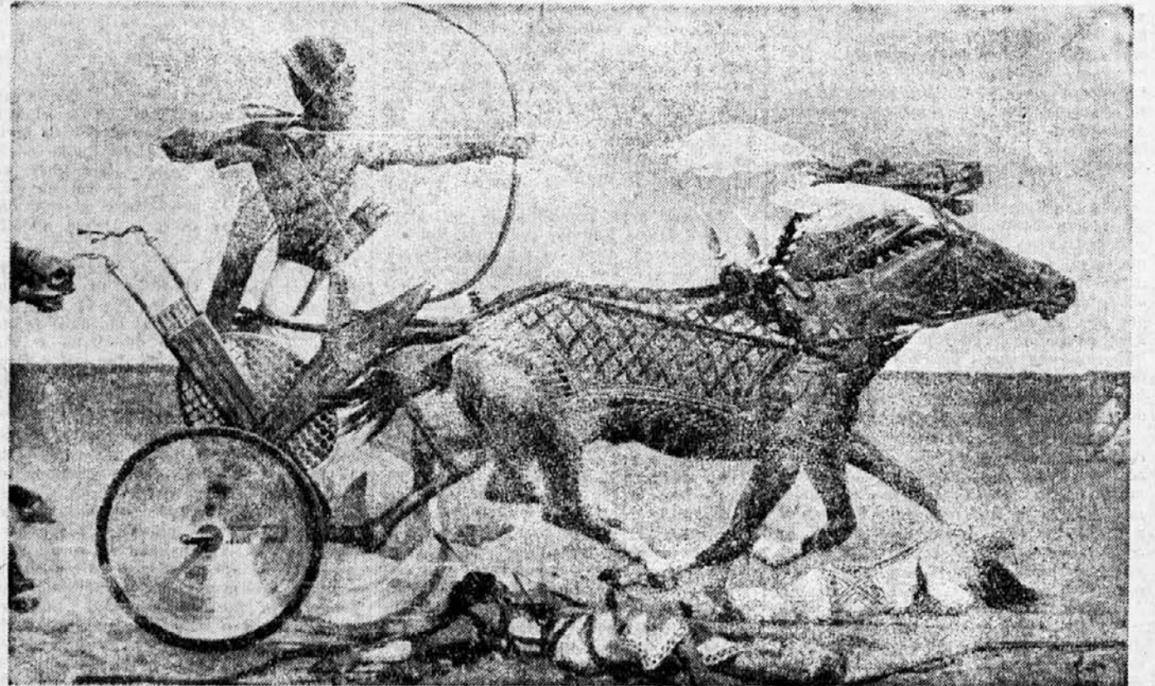
Fulvijina smrt je olajšala nalogo tistih, ki so se trudili za spravo med triumvirji. Coecelius Nerva, skupni prijatelj obeh, je dojal Oktaviju: »Sedaj, ko je ni več, se lahko prosto pogovorita ti in Antonijus. Sporazumela se bosta.« Do sporazuma je res prišlo. S pogodbo v Brundisiju (septembra l. 40 pr. Kr.) sta si oblastnika dokončno razdelila oblast, pri čemer je Jonsko morje postalo razmejitveno področje njihovih vplivnostnih območij. Vzhodne pokrajine so pripadle Antoniju, zahodne pa Oktaviju. Lepidus je dobil Afriko. Konzulski mesti v Rimu bosta v bodoče podeljevala zanesljivim prijateljem za primer, ako se sama ne bi menjavala v tej službi.

Mir je bil sklenjen. Sedaj je šlo za to, da ga tudi za trajno utrdita. Okrepila naj bi ga družinska zveza. Oktavijus je izrazil željo, da bi Antonijus vzel za ženo njegovo sestro Oktavijo, ki je bila pred nedavnim

bil gotovo vesel ugodne rešitve. Nova družinska zveza bi njegov položaj v triumviratu lahko samo utrdila in okrepila. On in njegov svak sta bila tedaj napram Lepidju v večini in zato se je dalo že tedaj slutiti, da se bodo »triumvirji« prej ali slej preobrazili v »duumvirce«. Vrh tega mu tudi mirna lepota Oktavije ni bila prav nič zoprna. Bila je velika dama odličnega vedenja, mlada, dobrosrčna in visoko izobražena. Po večletnem skupnem življenju s tisto nepremišljeno furijo Fulvijo je v Oktaviji občutil pravo zelenico miru, dobrote in zanesljivosti. Oktavijanova sestra se je izkazala tudi s ponudbo, da bo dobra mati tudi otrokom, katere je imel s Fulvijo. In tudi ta kretanja je na roboteza, pa vendar ne neplemenitega vojaka naredila velik vtis.

Antonijus torej ni mogel niti ni hotel mlade ženke zapustiti takoj po poroki. Namesto tega je postal svoja poveljnika Ventidija in Domitija Enobarba v Azijo, da bi medtem začela z vojaškimi nastopi proti Perzijcem. Sam je kanil za njima udariti s četami, katere je mislil nabrati v Italiji. Da bi se svojemu svaku priljnil, je osebo začel čestjeje »božanskega Julija«, ki je bilo posvečeno Cezarjevemu spominu.

Zaman mu je nek egiptovski razlagalec zvedel, katerega je bil pripeljal s seboj iz Aleksandrije in je verjetno delal po Kleopatrinih navodilih, šepetal na uho: »Dokler živi Oktavian, ti zvezde ne prisojajo prvega mesta, temveč njemu. On te bo zasenčil. Tvoj duh je nezdružljiv z njegovim.« Toda Oktavijin mož je bil sedaj za mir. Odložil je celo svoj odhod v Azijo, da bi prisotvo-

Egiptovski bojni vozovi, ki jih je izumil in uvedel kralj Thut-Mose III. Iz trinajste vladarske rodovine, so v tedaj način vojskovanja prinesli revolucijo, kakor jo je v moderno vojskovanje prinesel tank in pojm bliskovite vojne. Pod njegovima dvema prednikoma je bila tedaj že ogromna egiptovska država slabo vladana. Kraljevi veljaki so zlasti v Siriji čisto odrekli pokorščino. Zato je Thut-Mose sklenil najprej te. Petnajstega maja 1478 pred Kristusom je egiptovska armada planila a Karmelskih višav na sirske armade ter jih z novim načinom vojskovanja v trenutku zmedla in pogrnala v beg. Thut-Mose III. je presiral vsa dotedanja vojna pravila in oblike ter je v tej bitki prvič uporabil bojne vozove, ki so dali egiptovski armadi veliko gibljivost in ji omogočali nagle premike. Kralj je drvel na čelu svojih bojnih vozil. Ti vozovi so bili delani močno, toda so bili zelo lahki. Imeli so precej široka prožna kolesa in dolge osi, da jih je bilo mogoče uporabljati na vsakem ozemlju. Bojni voz tega egiptovskega kralja nima oklepa ali kakih obrambnih priprav. Njegov namen je le ta, da ga lokostrelcu podlago, s katero lahko spušča smrtni dež svojih puščic na nasprotnika, ki se premika pes. V tej bitki in tudi še pozneje je vsak vojak bil sam svoj voznik in bojevnik. Pozneje je posadka štela dva moža: voznika in strelica. Faraon Thut-Mose je sam vodil nič manj kakor osemnajst bojnih pohodov v azijske pokrajine in s svojo novo vojno tehniko povsod zmagoval.

ga namestnika Decidta Saxa je Lahjenova vojska obkolila, ga ujela in ubila. Najvažnejša maloazijska mesta so se iz strahu podvržla zavoevalcu.

Antonijus si ni mogel prikriti, da bi vse aličilo begu pred sovražnikom, ako v takšnih okoliščinah zapusti Vzhod, toda morila je v nestrpnosti, da bi izvedel natančneje o dogodkih v Italiji in da bi tam svoj položaj zopet utrdil. Potem je sklenil ponovno osvojiti izgubljene pokrajine.

Srečanje med Antonijem in njegovo ženo je v Atenah potekalo bučno in voharno. Triumvirju je bilo takoj jasno, da je Fulvia nemire v Umbriji in zaroto proti Oktaviju spletla samo zaradi tega, da bi svojega sopraga izrgala iz Egiptovskih rok, ker je računala, da bo ob takšnih vesteh prisiljen zapustiti njeno rivalstvo in odpotovati v Rim. Srditi Antonijus je izgubil oblast nad seboj in besnel od jeze. Ljubo-

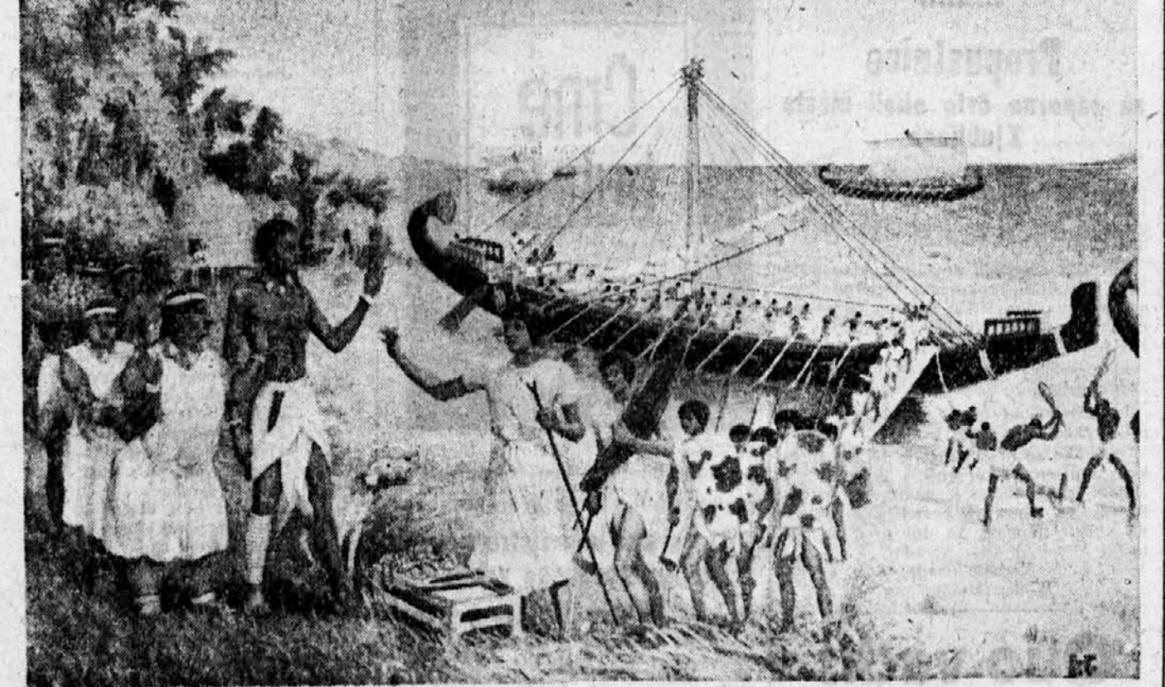
ovdovela: bila je lepa in čednostna ženska, pametna in trezna, katero je brat zelo ljubil, čeprav sta bila otroka različnih mater. Tudi Antonijus je bil vdovec. Tako ni bilo nobene ovire. Senat je Oktaviju dovolil izjemo glede predpisane žalovalnega časa, da bi se zakon mogel takoj skleniti. Po rimskih zakonih se je vdova smela poročiti vnovič šele deset mesecev po smrti svojega moža. Nenavadno izjemno dovoljenje dokazuje, da so prijatelji triumvirjev zato hiteli, ker so hoteli na levov vrat nataknuti zlato verigo.

Kleopatrin ljubimec ni mogel odkloniti, da bi postaj svak svojega tovarša Oktavija. Pozneje cesarja Augusta, ki se je odslej najraje nazival »Cezar Octavianus«. Ker je srečno preстал nevarnost, v katero ga je bila spravila Fulvia, in mu je bilo prijetno pri arevi, da mu Oktavian ni zameril sovražnosti, katere je zagrešila pokojnica, je

val sestanku na rtiču Misenum. Ta razgovor, ki je Sextu Pompeju za pet let zagotovil posest Sicilije in Sardinije, naj bi za bodoče odstranil s sveta vsak povod za novo vojno. Oktavian je spravljivo stališče svojega svaka poplačal z drugimi koncesijami. Herod je medtem prispejal v Rim, da bi obiskal svojega pokrovitelja. Oktavian ga je Antoniju na ljubo sprejel prijazno in velet senatu, naj ga prizna za judovskega kralja. Herod se je hvalečen in pomirljen zopet odpejal; sedaj ko so Rimljani vnovič z orožjem nastopili proti Pakorusu in Perzijcem je smel zanesljivo upariti, da si bo prestol v Jeruzalemu zopet in za zmerom utrdil.

Konec l. 39 pr. Kr. se je Antonijus končno odpejal iz Rima, katerega ni posledji videl nikoli več. Vzel je s seboj Oktavijo, pa ne da bi je peljal prav do Azije, marveč da bi ji razkazal Grčijo. Z njo je ostal skoraj vso zimo v Atenah. Grki so visokemu paru, ki je združeval moč in ugled dveh poglavitnih članov triumvirata, veličasten sprejem. Neštevilno so bile slovesnosti, ki so jih Ateneci priredili v čast gostov. Antonijus, ki si je bil v Egiptu kot predsednik javnih iger pridobil že veliko izkustvo, ni mislil, da bi bilo pod njegovo častjo, ako bi v grškem ogrinjalu in atiških čevljih stopil dol na tekmovališče in dal znamenje za začetek. Ta nepriljubljena prilagodljivost domačinskim običajem ga je naredila neznanako popularnega. Da bi se oddolžil za poklone, ki so jih dali njemu in njegovi ženi, je povabil atenske meščane na pojedino, ki je bila dogodek zase. V Aleksandriji se je bil naučil, kako je treba takšne gostije pripravljati, a s svojo moštrosko gostiteljsko umetnostjo si je osvojil srca prav vseh.

V Atenah ga je dohitela vesela vest, da je Ventidius Perzijcem zadal težak poraz in jih prisilil, da so morali z vso naglico začeti izpraznjevati skoraj vse zasedene rimske pokrajine. Takoj po pristanku v Ciliciji se je Ventidiju posrečilo, da je pretrgal zveze med Labenom in princem Pakorum, sinom perzijskega kralja. Potem je oboje vojski ločeno potokel. Labenus se je mogel rešiti le z begom in je preoblečen in otiški regent Demetrios ga je dal umoriti. Pakorus je junija l. 38. pr. Kr. še enkrat poskušal z naskokom, toda Tentidius ga je spretno izavilil v past in ga potokel v drugo. Pakora so mrtvega našli na bojišču. To je bil po toliko vojnih letih prvi primer, da se je Rimljanom posrečilo perzijsko vojsko potoketi na odprtem polju. Do takrat so doživljali le poniževalne poraze.

Trgovske in druge zveze med Egiptom ter drugimi deželami so bile žive in obsežne. V petnajstem stoletju pr. Kr. je kraljica Hat-Shepsud poslala prvo pomorsko odpravo v deželo Pant ob somalski obali, da bi odondobila sadiko mire za vrt boga Amuna. Silka nam kaže sprejem egiptovskega oboroženega poslanstva, ki je priplovo na velikih ladjah, ter svojevrstna bivaljska prebivalcev v tej praviljeni deželi.

(Dalje prihodnja.)

BRESKOVOCVEI

HUGO WAST

Argentinski roman

M JAVORNIK

DOSEDANJA VSEBINA:

V Doloresu, argentinski goraki vasici, ki njen mir in pošteno življenje motijo samo lahko miselni letoviščarji iz Buenos Airesa, živi vdovec Germán Castillo s sinom Antoniom in hčerko Rino. Lepo kakor breskovocvet. Rina je zarobena s hrastom Fabianom. V otroških letih pa se je nezavedno zaljubila v Miguelo, razvajenega sina bogate mestne rodbine, s katerim sta se skupaj igrala.

Zdaj čuti, da se je to otroško nagnjenje razvilo v močno, dani brezupno ljubezen. Ko pride pomlad, Rina nepotrpeljivo pričakuje, ali se bo to pomlad vrnil iz mesta neusojni izvoljenec njenega srca. In pričakuje se, da ji izpolni. Ljubezen, ki se je porodila v otroških letih, jo zalama s tako silo, da si ne ve pomagati.

Naj manjši nemir kakor Rina se polasča ob vsem tem Fabianu, njegove zarobenca, ki mora k volakom. Ker si ne ve pomagati drugače, se poniza pred Miguelom in ga prosi, naj te časa, ko bo on pri voljkih, pusti Rino pri miru. Miguel mu obljubi, hkrati pa ta prošnja v njem vzbudi tekmovalne želje, kaj če bi dokle je skušn dobilil. Z naslednjim dan prelomi besedo, dano Fabianu, ter obišče Rino na domu. Kraju tolikih mladostnih spominov za oboje.

Fabian se s težkim srcem poslovi od Rine ter odide k volakom za dolgi dve leti.

Fabianova mati hoče poslati hčerko Mario, nevesto Binieru, brata Antonia, služiti v mestu. Župnik don Filemon jo pregovarja, naj tega ne stori, ter ji pripoveduje, kakšno življenje in kakšna usoda čaka dekle v mestu.

Don Filemon je dobro poznal življenje, s katerimi je ozal, zato se ni dal niti za trenutek varati. Zilavi materni pohlep je hotel vreči hčerko v nevarne prigode.

Župniku je bilo zmeraj zelo hudo, kadar je kaka mestna rodbina odpeljala gorjansko deklo za dekle. Bilo mu je, ko da bi ti meščani izpuli cvet, ki ga je on sam gojil v teh gorah in katerega je imel tako za svojega kakor vrt, ki se je širil okoli njegove hiše.

Ko je odhajal, je srečal Antonia, katerega je zelo imelo, kakšen upeh je rodil posvet, ki ga je župnik imel z Marijino materjo.

»No, gospod župnik,« ga je nagovoril in se odkril, »kaj že greste?«

»Tako te je.«

»Ali ste govorili z njeno materjo?«

»Da.«

»Pa z njo?«

»Z njo boš govoril ti. Če se ti zdi, toda če ne boš imel več sreče ko jaz, ji vzemi vsaj podlogo za sedlo, da ti ne bo ušla na konju.«

To mu je dejal nekam robato. Robatost je izvirala iz njegove slabe volje, ki se ga je bila polotila. Vzpodbodel je mezza ter v skoku odjezdil.

Antonio je poiskal Mario. Doma ne more z njo govoriti kaj obširno in med štirimi očmi, kakor bi rad. Zakaj torej ne bi šla tja do tolmunčka?

Dekle je bilo za to in je reklo:

»Ob desetih bom ondi, ko pojde mama zdema.«

In tako je Antonio zavil do skrivnostne, sveže hladne v soteski.

Sreče mu je na moč utripalo. Še nikdar ni čutil tolikšnega razburjenja.

Dolgo je čakal ter gledal vodo, kako je tekla in se premikala s skoraj neslišnim zuborenjem.

Na odlomljeni veji je kakor košček viselo ptičje gnezdo. Gospodariji značnega bivališča so glasno utripali s peruti fantu, ki jih ni videl, skoraj vrh glave.

Ko je šiljal, da je zakrpal pesek, je vednignil glavo in dušo mu je prevzela hvaležnost.

Videl je Marino, kako gre proti njemu vsa lepa in nežna. Zazdalo se mu je, da ne bi nikdar mogel imeti rad nobene

druge. Če bi se tudi kaka mestna gospodična ponizala do njega ter mu ponudila svojo ljubezen, bi jo odbil, zakaj pri nobeni ni našel take zdrave, kmečke lepote kakor pri svoji nevesti.

»Draga moja!« je vzkliknil, vstal ko bi trenil ter iztegnil roke proti njej. Ona se je rokam ognila. »Sem mislil, da te že ne bo...«

»Saj bi me skoraj ne bilo. Klicali so me, naj grem pomagat. Toliko reči moram še urediti, da je joj...«

»Torej boš šla, kaj?«

»Da,« mu je odgovorila veselo.

Antonio je bil žalosten. Dekle ga je začelo kregati:

»Antonio, v vaši hiši ste vsi žalostni. Oče se zdi kakor hud pes, Fabian nikoli ne pokaže zob v smeđu, Rina, ki je tako dobra, živi kakor v sanjah, ti, ki si do zdaj bil še vesel, si prav tak kakor vsi drugi.«

»Kaj hočeš, Toda ne morem biti vesel, če ti odhajaš.«

»Saj ni za zmeraj.«

»Nič zato, a meni se zdi, da je za zmeraj. Zdi se mi, da me boš v mestu pozabila; da se ne boš nikoli več vrnila, če se pa boš, se boš drugačne volje in drugačnega vedenja. Jaz pa, ki sem siromak, te ne bom mogel tedaj več imeti rad, saj boš potem taka kakor prava gospodična.«

Dekle se je veselo nasmejnilo:

»Tepček!« je reklo ter mu vrglo v obraz drobno jagodo, ki mu je padla z veje v roko.

»Seveda, tepček. A kaj naj storim... Ne vidim, kaj naj bi iskala v mestu, in ne vidim, kaj boš kot dekla pridobila...«

Besedo dekla je izgovoril z zelo čudnim glasom, kakor da ga peče na jeziku.

»Tu si bila kakor golobica z gora. Bila si sirota, a bila si svobodna. Če je človek šel po poti mimo vašega doma, je že od daleč vedel, da si domec, ker te je šiljal, kako poješ. V mestu ne boš več pelá in ne boš svobodna. Ti, ki nisi vajena, da bi ti kdor koli zapovedoval, boš morala tam biti vsem pokorna. In kadar boš žalostna, ne boš imela žive duše, ki bi te tolažila. Ker si lepša kakor gospodične, pri katerih boš, te bodo zavidale.«

Antonio je te besede povedal z zagonom.

Njo je to malo užalostilo, vendar se je nasmejnila ob misli, da bi jo moglo gospodične zavidati.

»In potem,« je rekel Antonio ter zlomil nekaj vojev, ki jih je bil odlomil v soteski, da bi se pomiril, »nič ne veš, kakšno so bogatini! Dosti jih bo rinilo za tabo, a ne zaradi tega, da bi se poročili s tabo. Marsikateri ti bo bolj povšeči kakor jaz, četudi te ne bo imel tako rad, pa boš pozabila name.«

»Ne!« je nežno ugovarjala. »Nikoli!«

»Zdaj praviš tako, potem pa te bo sram ženina, ki je siromak. Glavo ti bodo natrpali s sanjarijami. In ko bo kateri izmed njih dobil, kar bi rad...«

Glas se mu je zlomil v vzdihljaj.

... te bo zavrgel kakor kuhinjsko cunjo.«

Maria je umolknila. Zdrava kri ji je pordečila lica, ki so bila zagorela kakor zrelo žito. Oči je imela pobešene. Z nemirnimi rokami je trgala rumeno cvetje z akacije veje, ki jo je bila odlomila ob kraju poti.

»Ti misliš, da sem malo pridla!« je nazadnje rekla.

»Ne, draga duša, mislim, da si poštena in dobra, kakor tudi si. Toda bojim se. Siromaki imamo žalostno usodo. Kadar povzdignemo oči k bogatonom, je zmeraj napak.«

Molčala sta naprej. Ona je tako kakor prej uničevala cvet za cvetom, on pa jo je gledal in jo požiral z zaljubljenimi očmi. V mečici svojih nežnih usjev je imela majhne uhane s ponarejenimi kam-

ni. To je bilo prvo darilo, ki ga je bila dobila od njega. Kamenčki so se lesketali kakor pravi, ker jih je skrbno gladijal. V njenih počesanih lasih, v njeni čisti jopici, katere tenko platno se je od dihanja narahlo dvigalo, v vsem je bil poseben čar.

»Zakaj greš?« ji je dejal znova. »Zakaj ne ostaneš tukaj, pa bi se lepo vzela, še preden bi prišla pomlad? Dve njivi koruze imam v štirinajstih dneh bi na bregu soteske lahko naredil domačijo. Tam je dosti drevja. Ob grdih dneh veter do tja ne seže. Tam bi mirno živele. Imam majhno čredo, za katero bi skrbel. Soteska ni daleč od poti, je pa skrita, tako da nama nihče ne bi kradel koz. Ob nedeljah bi skupaj hodila k masi. Prodajalec s polnimi torbami lepih reči prihajajo prav do naše hiše. Prišli bi tudi tja v sotesko, pa bi ti kupil vsega, kar bi si poželega, zlate moja... Zakaj ne ostaneš?«

Dekle je žalostno zmajalo z glavo.

»Zdaj ni več moči!«

»Zakaj ne?«

»Mama ne more iz zažate. Gospa Concha ji je plačala dolg, katerega je imela pri donu Davidu. Kje naj dobi denar?«

Fant je obupano zamahnil z roko. Dekle ga je ljubeče pogledalo...

»Saj vidiš, ni moči. Po vsem, kar si mi povedal, bi tudi sama rada ostala...«

»Oh, siromak sem, vendar bom tisti denar že kje dobil...«

»Ne, nel Mama ga ne bi nikoli marala.«

»Je pač tako usojeno!« je zamrmral vdatc.

Poljubil jo je na oči in jo nežno pritegnil k sebi, potem jo je puzel, da je odšla. Sam je spet sedel na vlažni kamen ob studencu.

Kadar ga je pozneje čez dolge čase objela huda žalost in se je spomnil nanjo, jo je v spominu videl vedno tako, kakor jo je videl ta dan. Svetlo obleko je imela tesno pritegnjeno okoli vitke postave, glavo pokrito z belim robcem, ki ji ni docela zakrival nalahno pozlačenih las. Oči je imela sinje kakor laheno cvetje. Iskrile so se ji in se svetile. Njen obraz je bil vesel, postava nežna in pravilna. Vsa je bila sveža, nedolžna, gibka, zakaj notranja radost, katere je bila polna, je sijala iz nje, se spreminjala v gibe, v ljubkost, v svetlobo...

To noč je ob uri, ko so zapeli petelini in so še vsi ljudje spali, odšel zdema proti vzsi, zavil čez ppt ter sedel na ograjo ob malem prekopu, nekaj korakov od Magdalienne hiše.

Luna je z neba obilavala vse stvari s svojo otožno lučjo: vas, ki je spala, zapuščeno pot, kjer je želest pozlačeni drobni pesek, in bejo pokopališča, ki je ležalo v bregu spojinjo kakor zapuščeno taborišče.

Trije ali štirje bori so se s temnim madežem svojega gostega igličja odražali od svetle sinjine na obzorju.

Antonio bi se bil od Marije rad poslovil s podoknico.

Kakor skoraj vsi gorjanci je znal brenkati na kitaro. Njegova umetnost je bila preprosta, toda je vrela sama iz srca.

Ko je sedel na ograji, je godalo ugasil.

Zabrenkal je bežen uvod, potem pa uhral eno od tistih narodnih pesmi, ki so privrele ljudstvu naravnost iz srca. Morda so bile neokretne, toda bile so pristne kakor vonjave s polja.

Bila je ena izmed tistih pesmi, ki človeka spremljajo celo v sanjah, kakor pesmi iz cerkve, če jih je šiljal, in ki jim pravijo, da so žalostne ker se porajajo iz žalosti kmečkega človeka, ki je

vanje položil svojo občutljivo, v usodo vdano dušo.

Na tistem kraju, kjer mi iz globine mojih tegob je up vzhrel in podrl jezove valovom grenkoh, sem vetru zaklical, da ga zavidam za srečo, ker lahko poljublja ti čelo s perotjo drhtico. Oh, ko bi mogel pohiteti tja, kamor me žene želja srca!

Antoniev glas se je razlil po mehkem nočnem okolju in pesem je potrkala na zaprto nevestino okno.

Ali je godba z njegove kitare segla do nje?

Luna je svetila v okno, ki je ostalo zaprto.

Zapel je drugo kitico, potem znova čakal, če bo deklo dalo kaj znamenja, da ga je slišalo.

V drhtčem molku polja je vsak glas postajal glesnejši. Glasnejše je bilo petje črčkov, škrtanje zob krave, ki je prežvekovala, privezana tik ob poti, in celo vzdihovanje potoka, ki se je vil med kamenjem.

Kitara se je oglasila znova, pesem je bila še otožnejša. Potem se je glas na lepem utrgal in kitica je ostala brez konca, okno pa zaprto.

Burno fantovo srce je ta stvar zadela kakor zlo znamenje. Začel je spet peti, in sicer z obupom, ki ga je tresel kakor mrzlica:

Zamolčila bolečina, ki jo futim in mi iz duše vrš, vzdihuje iz moje kitare in v mojem glas mrlje, lastna bolečina navdihu mojemu izvire daje,

vsak stih moje pesmi kot kama iz sreč je, z vsakim zvokom, ki ga zaigram, ti košček izrganega srca dom.

Potem je dolgo molčal.

Luna že ni več svetila v okno, njena luč je padala na drugo stran hiše. Petelini so začeli peti jutro, ki se je bližalo. Zrak je postajal ostrejši in je rezal v kosti. Zvok strua, ki so popustile zaradi vlage, je bil bolj zamolkel.

Vas je še vedno spala.

Antoniev obup se je spremenil v topo žalost.

Vstal je z ograje ves premrt.

Stopil je nekaj korakov, pa previdno, da ne bi razdražil psov. In da bi njegov glas segel do nje, naj je se tako trdno spala — če je bilo spavne tisto, ki ji je branilo odpreti okno — je zapel v slovo tisti, ki je odhajala in odhajala s seboj vse lepo in dobro, kar je imel.

Reči mi, radi če laž je, ko odhajaš, da ti hudo je!

Ceprav je laž vedno slaba, vendar podajaš mi z njo usmiljenje. In to mi svetlo je!

Nihče mu ni odgovoril. Zavil je kitaro v ogrinjáč, da bi se posušila od nočne vlage, ter zavil s poti. Krenil je po skalnati stezi, prebredel potok, si zmočil čelo, ne da bi se kaj ustavljal, potem pa jo mahnil v breg, kjer je bil njegov dom, kjer so bili vsi žalostni in kamor je sam prinášal novo žalost, še preden je tja prišlo kaj radosti.

(Dalje.)

Iz knjige vesoljnega stvarstva

Premikanje zemeljskih tečajev in »selitev« celin

Da se je podnebje na Zemlji v davnih geoloških dobah spreminjalo, si nekateri skušajo razložiti s premikanjem zemeljskih tečajev. To premikanje so v zadnjih petdesetih letih opazili in točno ocenili na posebnih zvezdskih postajah, ki so jih nalašč v ta namen postavili na isti zemljepisni širini okrog in okrog zemeljske oble. Na njih so že v teku pol stoletja z vsjo natančnostjo ugotovili da te postaje danes niso več na isti zemljepisni širini, kakor so bile pred petdesetimi leti, in da je to spremembo treba pripisovati premaknitvi zemeljskih tečajev. To premikanje, ki je včasih redno, včasih pa tudi nepričakovano, je danes zelo neznan, zakaj v zadnjih 50 letih sta zemeljska tečaja ostala v krogu, čigar premer znaša komaj kakih deset metrov, in je spričo zelo malo verjetno, da bi tako malenkostna premaknitev tečajev mogla povzročiti tako takšno spremembo podnebja, kakršne so se dogajale v davnih dobah zemeljske zgodovine. Ne smemo pa izključevati možnosti, da se je v davni preteklosti pod vplivom velikih premaknitev zemeljske gnetbe, o kakršnih domnevamo, da so se dogajale zaradi »selitve« celin ali iz kakšnih drugih vzrokov, močno spremenišala lega zemljine ose in da je bilo vprav soričjo tega tudi podnebje v raznih pokrajinah na Zemlji podvrženo velikim spremembam.

Med zunanje vzroke, ki so morda vplivali na podnebje na Zemlji, pa je treba prištevati tudi toploto, ki jo Sonce pošilja na Zemljo iz svojih ogromnih zalog. Pomisliti moramo, da je

Notranje sile

Zemlja skriva v svoji notranosti ogromne sile, ki se od časa do časa kdaj sproste in se v vsej svoji močnosti razkazujejo tudi na njenem površju. Človek jih je polagoma zasledil in se stika z njimi ter jih skuša na najrazličnejše načine izkoristiti, da bi mu služile, recimo v industriji. Kdo ne ve, kakšnega pomena sta danes na primer premog in petrolaj? A v zemlji se energija skriva tudi še v nešteti drugih oblikah. So to sile, ki jih je človek bodisi že povsem »ukrotil«, da mu služijo po njegovi volji, ali pa so še neukrotoene, da celo neukrotljive. V drugo vrsto teh sil spadajo na primer

Potresi

ki nepapovedano razkazujejo svojo silno moč.

Brdšas so bili potresi v davni zemeljski preteklosti še mnogo silnejši in so prinášali še neprimerno večja razaranja kakor pa danes, zakaj zdaj nam je že skoro povsem točno znano, kie na zemlji se »napogajete« pojavljajo s »doba« in »tehničnimi« pripomočki pa se človek danes tudi že lahko primerno zavaruje »pred mimi in vsaj delno« prepreči škodo, ki bi jo potresi sicer prizadejali. Na drugi strani pa nam proučevanje zemeljskih potresnih pojavov s pomočjo najpopolnejših priprav prináša važne podatke, na podlagi katerih zremo lahko marsikaj o tem, kako je zemlja v svoji notranosti sestavljena. Notranje zemeljske sile, ki jim je podvržena zemeljska skorja, delujejo neprenehoma, niso pa vedno enako močne. Največkrat na poti iz zemeljskih globin tako »opešajo«, da jih človek niti z najobčutljivejšimi pripravami, ki jih ima razpoložljive po vsej zemeljski obli, ne more zaznati, in je ta njihova slabotnost, lahko rečemo, velika sreča, zakaj če bi vse zemeljske notranje sile razkazovale vso svojo moč tudi na površju zemlje, bi človek vedno trepetal pred njimi. Dostikrat pa se potresi pojavljajo tudi pod oceani in na neobjudenih področjih. Tisti ki se dogajajo na kopni zemlji, so omejeni na razmeroma majhen prostor, čigar nagibnost k potresom je tudi že precej točno ugotovljena.

(Dalie prih.)

v davni preteklosti Sonce dajalo več toplote,

kakor pa jo daje danes in da je bila sončna toplota poleg tega tudi bolj podvržena ponavljajočim se spremembam. Prvo naj bi vplivalo trajno na vso Zemljo, drugo pa naj bi prišlo do veljave le od časa do časa kdaj. Doslej pa se nimamo na razpolago dovolj podatkov da bi z vsjo zanesljivostjo lahko rekli, kakšen vpliv so imele te spremembe glede množine sončne toplote na podnebje na Zemlji, in kako pogosto se je to dogajalo.

Dokaj je potemtakem domnev, s katerimi si skušamo razložiti to uganko iz davne Zemljine preteklosti. Ko bo do-

bliski so se vozili skozi temo, zakrivljeni noč meseca, ki je širil skozi črnkasto gmoto oblakov, je bil rdeč kot kri.

»Vae v redu?«

»V redu, tovariš.«

»Naprej! Stražarji, puške z ramentc! Vsa ta dolga kača se je premaknila, utrujena noge so udarile ob tla. Zdaj se hodim, je mislil vsak. Do kam še, kje bom legel za vselej?«

France je stopal molče. Pljuna so vlekla vase vonj jesenske gmajne.

»Po gobah diši, Tone,« je dejal tiho Pernele.

»In po smrti. Da bi me vsaj dobro zadelo.«

France je živo videl kroglo, kako se je zagnala iz železnega žrela, se vrtela, vrtela, zdaj je udarila ob lobanjo, vrta v kost, da hrešči, potlej obstane, nekaj kapelj krvi in živi človek, ki je lahko govoril, je mrtve in ne govori več. Zlek-njen leži na tleh, roke še grebejo, noge trepetajo, prsa še utripujejo, v oči stopa belina, na pol odprta usta zrajo, telo bi se še enkrat rado dvignilo — dolg dih, usesa in nos vohajočjo. Konec!

Franceta je streslo. Noč je bila grozna. Gledati v lastni grob, čutili, kako ti kroglice vrtajo telo, kako se sesedaš — kaj je hujšega?

Mislil so mu kolobarile sem in tja, se gnetvale in gnetle, gomezele kakor v klobučih zviti črvi, toda žica je držala reže, kakor da mu je prirala h kosti. Napel je roke, čutil je, da mu je kri udarila v nohte, čelo se mu je orosilo, žica je škartila.

»Ti, kje v gmajni bi se dalo uti,« je šepnil.

Perna je za začudeno pogledal.

»Dež bo,« je dejal čez čas. »Mislim, da bo že izpral našo kri. Tolajim se, da bo vse hitro pri kraju.«

Mauser Karel: Temna noč

(Odlomek.)

V temnem prostoru se je širil neznošen smrad, ki ga ozka podstrešna okna, čeprav so bila odprta, niso mogla izsestati. Kakor gušen črv je grizel v nosnico.

Zunaj je bila oblačna noč. Široki, temni grivasti oblaki so se kopičili nad gmajnami in le v trakovih jasnega neba je bilo opaziti redke zvezde in lunin krajec, ki je sikal skozi grmade kakor svetel, ukrižljen nož.

Nad leseno barako je visela otopela žalost kakor vrba žalujka nad pozabljenim grobom.

V kotu za pregrado so sedeli komandantje čet in profesor Petelin. Roke so imeli zvezane na hrbtu, glavo sklonjeno proti kolonom. Po dviganju in padanju ramen je bilo videti, da še dihaajo. Pernetov Tone se je zdaj pa zdaj ozrl po fantih, ki so bili nagneteni po ostalem prostoru. Rahel nasmešek mu je še lepel na ustnicah, toda bil je kakor iz drugega sveta. Črni, zmrušeni lasje so mu viseli čez čelo in globoke temne oči so bliskale po vseh kotih. Nato je pokazal z glavo navzgor. Fantje so vedeli kaj misli.

Petelin je srepo zrl predse. Morda je mislil na ženo in otroka, morda na zadnjo uro, morda na grob, ki ga bo prekril.

Marinček je sedel v kotu. Čokat, s široko grivasto glavo in močno čeljustjo je bil podoben zvezanemu medvedu. Vratne žile so mu bile nabrekle in mišičaste roke kakor z vozil posute.

Rekarjev France je na pol ležal na pol sedel poleg njega. S temnimi očmi se je zazrl v strop, kjer je reyna petrolejka — risavala ozek krog.

Tako ozko je bilo zdaj tudi njegovo življenje. Premisljal je. Z žic zvezane roke so ga bolele, prepotene noge so ga pekle in bil je neizrečeno lačen. Tam doma v kamriči leži hlebec domačjega kruha, na podu v košu so že prva odpadla jabolka. Še umreti bo moral lačen. Da bi mu vsaj kdo porinil cigareto med razpokane ustnice in mu jo prižgal!

Potlej so se mu misli pretrgale. Ozare so mu legle pred oči, trudni lani so se razpotegnili do lesenega zidu in Irena z jerbasmom je prihajala po poti. Zlati lasje so ji silili dolpo rute, sončen dan je trepetal nad loppo.

»Vode bi prosil,« je obrnil glavo Zuraj, in stražar, ki je hodil ob pregraji, je za čas obstal v svoji hoši. Kakor da se je nazadnje vendarle odločil, je stopil k vratom in zahteval vode. Prinesel si je pol škafa in mlad, bled fant je v vlijval skozi ustnice žejnih poveljnikov.

Zunaj se je pričelo bliskati. Ozki ognjeni trakovi so zdaj pa zdaj zagoreli skozi okna in ugasnili. Oddajeno grmenje je bilo podobno rožljanju verig v globoki podzemeljski ječi.

France se je vzravnil in vrgel glavo nazaj. Rad bi se kaj treni sporočil, toda kako. Sicer pa, kaj bi ji imel še povedati? Da je mislil ostati doma na gruntu. Saj bo ostal. Za večno. Ne samo na Oza-

rah. Toda kaj je drugača vsa ta slovenška zemlja kakor ozare? Povsod je ista prst, povsod se je drži znoj in krvavi žulji. Za pest zemlja bo imelo več tisto zemljišče, kjer bo strohnel. Počas bo to meso, ki je zdaj še živo, odpadlo od kosti, sprinelo in čez dvajset let bo morda pripadalo do kupčka prsti korenina detelje in se vsesala vanj. Morda nihče ne bo zvedel, da tisti rdeči deteljni cvet raste iz nekaj živega človeka. Morda bo prišel mimo fant, odtrgal samotni cvet in ga vtaknil za trak na klobuk. Kdo bo vedel, da je zrastle iz srca, ki je strohnelo nekje ob cesti, v jarku? Fant ga bo morda dal dekletu zvečer pri vasovanju in dekle...

»Po dva in dva,« je zavpil nekdo skozi vrata. Straža je prišla po poveljnike. Zasmrten prostor se je začel prazniti. Ozki kolobar svetlobe na stropu je divje utripal. Samotna večča se je v blaznem vrtincu vrtela okoli razzarjenega valja.

»Naprej! Kaj se, hudič, obotavljajš! Miloš, veži hitro! Ukazi so padali od vseh strani in pljuskali na tesno dvorišče kakor gnušni pljunki.

Na cesi je ostala četa rdečih stražarjev s strojnimi. Svetla kovinska žrela so nemo strmela v urejajoči se sprevid. Nebo je bilo črno kakor od kuge nažrto telo.

»Poveljniki na cesto!« Ukaz je zazvenel, kakor bi nekdaj vrgel kamen v pločevino. Na vrvi zvezana kolona se je premaknila. Koraki so volto doneli.

»Stojte!« Živi mrtvaki so obstali, napeta vrv je mlahavo v lokih visela med zvezanini rokani.

Stražarji so vezali fanto. Žica je škrtala, nitiče od obojenih ni zlinil besede,

POGLED V NORMANDIJO

Del francoske obale je torej spet v plamenih. Obrežni pas med pristaniščema Le Havre in Cherbourg je danes pozornica tako dolgo napovedanega vdora zaveznških sil na evropsko celino, kjer se prav zdaj bije hud in krvav boj.

V Normandiji, kjer jablane cveto lepše kakor kjer koli drugje, tam je moj dom: pravi ondota ljudska pesem, ki bi rada v en sam stavek zgoznila vso znamenito zgodovinsko in naravno lepoto te severne francoske pokrajine, morda najbolj rodovitne in imenitne po šegah in ljudeh cele Galije.

Stara kneževina, kjer se danes bije boj na življenje in smrt, je en sam velikanski sadni vrt, ki je spomnil v tako obilnem cvetju, kakor da bi nad vso pokrajino zapadel sneg. In jabolčnik — ne pa vino, kar je za

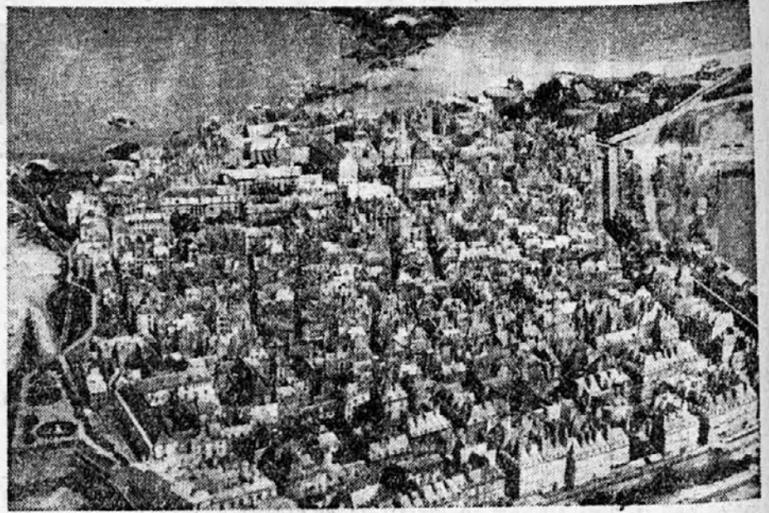
ljudje. Kdo bi naštel vse tisoče politikov, umetnikov, agentov, kupcev, prodajalcev, športnikov in znanstvenikov, vse milijone bogatih in bednih, ki so se tu vkrcali ali izkrcali?

Vsi veliki modelirjci po svetu, ki so se stalno zanimali za najnovejšec kroje in modele ženske ter moške obleke, pokrival ali obutve — ker so pač bili suženjsko vdani pariški modi — so posiljali svoje ogledube k zlatim obalam svetovljanskega pomorskega letovišča Deauvillea ali v sosednji, manj bogataški Trouville. Tu se je ob toplem letnem času pod pisanimi šotiri na peščenih obalah zbiral ves lepi svet in tekmoval v čim bolj razkošnih in dragocenihi ter novih lepoticah in oblačilih. V kazinah so se vrteli ob najnovejših šlagerjih in neskončno popivali. Njihovo najsvetejše opravilo je bilo, če so sedeli na

gozdovi ter slapovi in značilne dolge, ravne ceste.

Presenetile pa te bodo gotovo tudi — krave! Po sončnih travnikih vidiš velikanska krdela goveje živine, posebno pa še na polotoku Cotentin, ki se zdaj v dnevnikih tako pogosto omenja, ker so se na njem spuščali angleški padalci in so zdaj tod začele divjati oklepniške bitke. Normandija je dala čislano kravjo pasmo. Pariz pije normansko mleko, po vsem svetu pa so znane normanske vrste slastnega sira. Imena Camembert, Neufchatel ter Pont l'Évêque so morda Normandijo bolj proslavila kakor vsa njena znamenita zgodovina. Spet dokaz, da gredo spoznanja ljudskih množic bolj skozi želodec!

Posebnost Normandije je tudi za dobrega poznavalca francoskega jezika ondota posebno narečje. Če še tako

Zanimiv pogled na gosto naseljeni St. Malo.

Pogled na skalovito, razdrapano obalo Normandije. Posebnost in težavna dostopnost te obale je v veliki razliki med plimo in oseko. Voda redno narašča ob določenem času za več ko 10 metrov. Ves ta okraj so imenovali »žibelko francoske mornarice«.

Francijo gotovo izredno — je tu narodna pijača. V tej deželi ne moreš obedovati, ne moreš se roditi, ne poročiti in ne umreti brez — jabolčnika.

Torej dežela cvetočih jablan! Pa še kaj? Če pošklisi na karto, boš videl, da se razteza zahodno od Pariza ob spodnjem teku Seine do Rokava in se košato ustavi ob skalnati obali med ostrskima pokrajinama Bretagno in Picardijo. Saj po velikosti še ni bog ve kaj posebnega. Toda oglej si samo imena mest in si pokličiči v spomin medlo znanje šolskih klopi: Rouen! Deauville, Cherbourg, Le Havre! Bayeux! Honfleur, Dieppe, Falaise, Alençon! Tudi to je šopek zgodovinskih, vojaških in gospodarskih znamenitosti, da malo takih.

Saj se morda spominjaš, kako so v davnih dneh Normani privreli čez vodo in se tu naselili ter dali pokrajini novo ime; kako so se tu merili vitezi v jeklenih oklepih in se včasih odpravljali proti jugu na Sicilijo, v Napoli ali k božjemu grobu v Palestini; kako so tu na grmadi zažgali junaško Devico Orleansko. Iz Normandije so pluli drzni domači sinovi na tvegane ribolove ali raziskovali ter se naseljevali v nepoznatih deželah od Nove Fundlandije do Antarktiki ter prav do skrivnostnega Južnega morja. Normani so tu gradili silne trdnjave, gosposke gradove, stolnice in opatije v posebnem »normanskem« slogu, slikali, pesnikovali, pisali in igrali. Saj morda poznaš kako ime v dolgi vrsti normanskih veljakov v umetnosti in znanosti: Poussin, Millet, Pierre Corneille, Alain Chartier, Malherbe, Flaubert, De Maupassant...

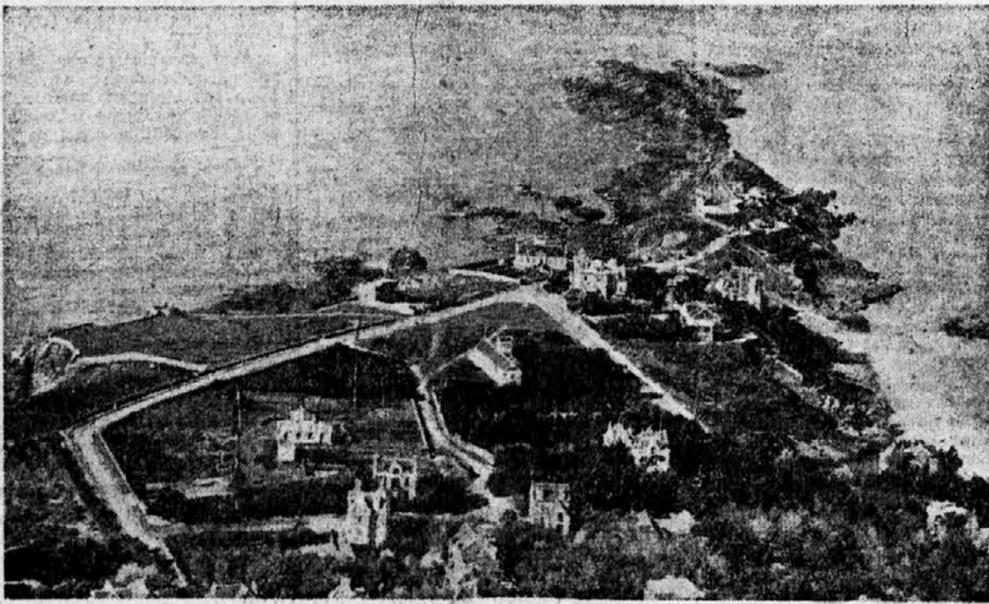
Toda Normandija ni samo sanjala o svoji imenitni davni preteklosti. Skozi Cherbourg in Le Havre sta do nedavnega tekli dve glavni gospodarski in kulturni odvodnici in dovodnici zlasti proti vsemu zahodnemu svetu. Skozi ti pristanišči so med nepreglednimi procesijami izseljencev in lovcev za srečo šli po svetu tudi naši

pletelih, slamatih stolčkih ter vzklikali razgretemu in openjenemu konju, ki je na dirki zmagal, hkrati pa kot bogovi in boginje razkazovali lepoto svojih »izvirnih« oblačil.

Ta svet se je v resnem vojnem času razkadil, kakor da bi ga bila prepodila čarovniška palica.

Ostale pa so bele apnenčaste čeri in peščne obale, za katerimi se raz-

dobro poznaš francoski slovar, boš v občevanju z navadnimi kmeti ali obrtniki često v hudi zadregi. Neki jezikovni večak je naštel okrog 5000 besedi, ki so francoščini popolnoma tuje, a so tu ljudem vsak dan na jeziku. Čeprav je stari normanski jezik v Normandiji naгло izumrl, najdemo vendar še danes sledove skandinavskega izvora, zlasti v krajevnih imenih: Dieppe iz »depe«,

St. Lualre je zanimiv morsk jeziček, kjer se leto za letom zbirajo množice turistov. Tu najdeš še mnogo spomenkov iz časa od 11.—16. stoletja. Tudi ta slika zgovorno priča o nepristopnosti normandijske obale.

teza zelena in prijetna dežela bogatih žitnih polj in pašnikov, sadovnjakov, lepih kmetij in toplih ter prijetnih vasic, kjer je večina hišic kritih še s slamo. Povsod pa griči in doline,

nemški »stief«. Potem imamo dvojce imen, ki se danes posebej omenjata v vojnih poročilih: Barfleur pa Harfleur. Končnica »fleur« ni v zvezi s francosko »evetico«, marveč izvira iz normanskega »fljote« ter pomeni majhna reka. Takih primerov krajevnih imen, ki kažejo na severni izvor, je nešteto.

Normandiji so po značaju dobrodušni in zelo pošteni ljudje ter imajo silno razvit čut za družabnost. Vendar pa najdeš na njih neke poteze, ki se od francoske čudi močno razlikujejo. Tako je na primer kar znano, da ti Normandijec na kako vprašanje redkokdaj odgovarja z jasnimi »da« ali »ne«. Vedno bo prej pretehtal, kam meriš z vprašanjem in kaj bi bilo najbolje odgovoriti. Če ga boš vprašal: »Ali so jablane letos dobro obrodile,« boš približno dobil takle odgovor: »Za dobro letino ni preveč dobro, toda za slabo letino še ni preslabo!« Skratka, Normandijci so ljudje z zelo razvitim salomonskim pravnim čutom, kar kaže tudi njihovo zanimanje za vse zakonske in uprayne odredbe, tako da jim je nekdo dal ime »naravnih francoskih pravnikov«. To strogo značajno potezo pa omili in zabriše njihovo veliko nagajenje do — jabolčnika! V tej pijači se Normandijec ogreje domišljija in vzbujajo čut za premeteno in duhovito šalo. Kdor se zanima za njihovo pore-

klo, bo s presenečenjem lahko ugotovil, da se Normandijcem še danes po vnanosti pozna, da so nordijskega rodu. V nasprotju s pravim črnolasim francoskim tipom so ti ljudje plavalasi in sinjih oči.

Kakih trideset milj jugozahodno od Vira, na meji med Normandijo in Bretagno, kraljuje največja naravna znamenitost in najlepši obrežni spomenik srednjega veka — čudoviti Mont Saint Michel. To je otok iz granita, otok, čigar obrežje je dolgo komaj nekaj nad tisoč metrov. Obdajajo ga velikanski okopi in stolpi, hiše pa nekam rastejo proti kamenitemu vrhu, na katerem stoji starodavna opatija, posvečena nadangelu Mihaelu. Saint Michel je pol dneva otok, pol dneva pa polotok. S celino ga namreč veže posebno dobro grajena cesta, ki je ob plimi pod vodo. Sploh pa igra naravno usihanje in naraščanje vode ob Rokavskem prelivu posebno važno vlogo. Voda namreč kar vidno narašča ob plimi, usiha pa tako naglo, da se domačim ribičem ni treba preveč truditi za manjše ribice, rakce in školjke, ki jih najdeš na pretek na vsakem trgu v severni Franciji.

Morda te bo pot zanesla v znameniti Bayeux. Kraj poznamo iz zgodovine, ker je povezan v Viljemom Osvojevalcem. Njegova slava pa je šla v svet posebno po imenitnih preprogah, ki so jih doslej pošiljali v druge dežele. Nekatere ti bodo kopazali osem in petdeset prizorov vojaških dejanj Vilj. Osvojevalca, ki so po barvah še danes čudovito sveži, ker so na poseben način vitkani v platno. Strokovnjaki sodijo, da ga ni kraja na svetu, kjer bi izdelovali lepše in trajnejše preproge.

Toda vse normandijske ceste peljejo v Rouen. Rouen, »gotška prestolnica« kdanje kneževine, kjer je vsak spomenik knjiga, vsak kamen pa spomi-

Normandijka narodna noša. — Čeprav se lepa stara oblačila umikajo sodobnim, jih še danes vidiš ob sejmih in praznikih na deželi.

Orleansko, ki so jo tu sežgali na grmadi. Njen duh še vedno plava nad mestom, ker je mesto po veri okoliških kmetov obsojeno zaradi tega, ker je »spet padlo v iste zmotec«.

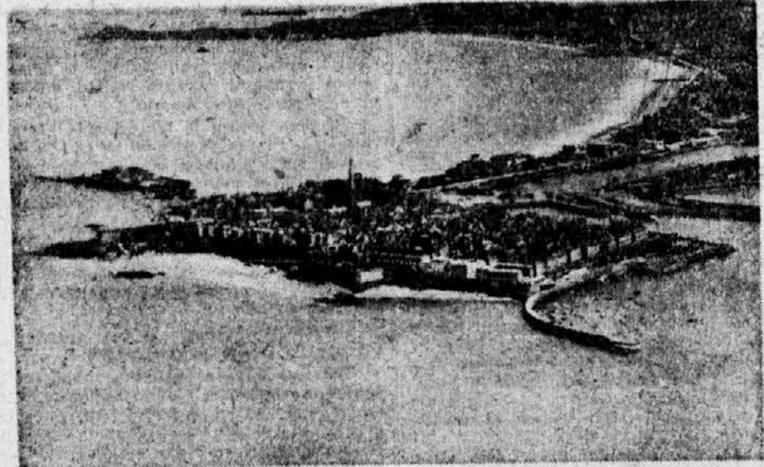
Kakih osemdeset milj od Rouena se vijugje široke Seine zravnavo in stekajo v morje. Morje pomeni mornarje in mornarji često pomenijo Normandijce. Krmarjenje in veslanje, napenjanje jader in nastavljanje mrež so vsakdanja opravila, ki so že Normandijcem v krvi, kakor da bi se s tem znanjem rodili. To kaže, da so podedovali pristne lastnosti svojih prednikov. Še celo potem, ko so se naselili v Franciji, jih je bilo med Normandijci lepo število, ki so venomer hlepeli po novih doživljajih ter iskali srečo onkraj morja.

Star krmar v Bretagniji. Bretanci so preprosto, konservativno, neustrašeno in neodvisno keltako ljudstvo. Njihov jezik je soroden waleščini, tako da v marsikaterem bretanskem kraju na deželi s francoščino nikamor ne prideš.

Zanimiv pogled na razdrapano atlantsko obalo pri St. Maloju. Nekaj domači umetnik je tu v živ kamen izklesal celo vrsto starih svetnikov in simbolne postave ter živali, ki jih je pa voda danes že docela izlivala. Slika je že stara, ko so bile podobne še kolikor toliko nedotaknjene. Umetnik Pouré, ki se je dolga leta trudil z izklesavanjem, je umrl že leta 1918.

Posebna cesta spaja St. Malo s celino. Včasih je bila plima toliko močna, da je St. Malo veljal za otok. Mesto je tako gosto naseljeno, da bi ne mogli najti več koščka prostora, če bi si hotel postaviti kočlo.